

หมวด 6

ตั๋วเงินปลอม ตั๋วเงินถูกลัก และตั๋วเงินหาย

(FORGED BILLS, STOLEN BILLS AND LOST BILLS)

ตั๋วเงินปลอม ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1006-1009 และมาตรา 949 นั้น หมายถึงตั๋วเงินที่ได้ถูกออกมาแล้วในสภาพที่สมบูรณ์มีผลบังคับได้ตามกฎหมายตั๋วเงิน แต่ต่อมาตั๋วเงินนั้นได้ถูกปลอมแปลงหรือถูกแก้ไขเพิ่มเติมข้อความบางส่วนในภายหลัง

ตั๋วเงินปลอม เกิดขึ้นได้ใน 2 กรณีคือ

ตั๋วเงินปลอมเพราะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความสำคัญในตั๋วเงิน (มาตรา 1007)

และ

ตั๋วเงินปลอมเพราะมีการลงลายมือชื่อปลอมหรือลงลายมือชื่อเขาโดยปราศจากอำนาจ (มาตรา 1006, 1008, 1009 และ 949)

ตั๋วเงินถูกลักและตั๋วเงินหาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1010-1011 **ตั๋วเงินถูกลัก** มีความหมายรวมไปถึงตั๋วเงินที่ถูกเขาแย่งความครอบครองตัวนั้นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยวิธีอย่างอื่นด้วย เช่น ถูกเขาปล้น, ชิง, วิ่งราว เอาตั๋วเงินไป และรวมถึงตั๋วเงินที่เจ้าของทำตกหายไป หรือหลงลืม ค้นหาไม่พบ เรียกได้ว่าตั๋วเงินหาย ซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกัน

หมายเหตุ

บทบัญญัติในหมวด 6 นี้ ด้วบทใช้คำว่า **“ตั๋วเงิน”** จึงมีความหมายถึงตั๋วเงินทั้ง 3 ประเภทเช่นเดียวกับบทเปิดเสร็จทั่วไปในมาตรา 898-907

“ลายมือชื่อในตั๋วเงินเป็นลายมือปลอม ไม่ทำให้ลายมือชื่ออื่นหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามตั๋วเงินนั้น” มาตรา 1006 การที่ลายมือชื่ออันหนึ่งในตั๋วเงินเป็นลายมือปลอม ย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงความสมบูรณ์แห่งลายมือชื่ออื่น ๆ ในตั๋วเงินนั้น

ตัวเงินเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้ง่ายและรวดเร็ว จึงอาจมีการสลับหลังโอนต่อไปได้ หลายทอด กล่าวคือมีผู้สลับหลังเพิ่มขึ้นอีกหลายคน หรืออาจมีผู้รับอาวัลเข้ามาเป็นคู่สัญญาในตัวเงินเพิ่มขึ้นอีกก็ได้ อนึ่ง การเข้าเป็นคู่สัญญาในตัวเงินไม่ว่าในฐานะใด ต้องแสดงเจตนาเข้าผูกพันรับผิดชอบด้วยการลงลายมือชื่อในตัวเงินในฐานะนั้น ๆ (ดูมาตรา 909 (8), 983 (7), 988 (7), 917, 919, 931, 939, 993) จึงอาจมีลายมือชื่อคู่สัญญาคนหนึ่งคนใดเป็นลายมือชื่อปลอม ก็ได้

ดังนั้น คำว่า “ตัวเงินเป็นลายมือชื่อปลอม” จึงหมายถึงตัวเงินที่มีลายมือชื่อคู่สัญญาที่ต้องรับผิดชอบต่อตัวเงินนั้นลายมือหนึ่งลายมือใดเป็นลายมือชื่อปลอม นั่นเอง

คำว่า “ลายมือปลอม” หรือ “ลายมือชื่อปลอม” หมายถึงการที่บุคคลเขียนลายมือชื่อผู้อื่นซึ่งเป็นผู้มีสิทธิหรือมีส่วนได้ส่วนเสียในตัวเงินนั้น โดยตั้งใจให้เป็นที่เข้าใจว่าเป็นลายมือชื่ออันแท้จริงของผู้อื่นนั้น *โดยมิได้ตั้งใจทำแทน* เช่น แฉงลงชื่อขาวในฐานะเป็นผู้ส่งจ่ายเช็คหรือเป็นผู้รับเงินตามเช็คนั้น โดยตั้งใจให้คนอื่นเข้าใจว่าเป็นลายมือชื่อของขาวและขาวเป็นผู้ลงเองอย่างแท้จริง โดยที่แฉงมิได้ตั้งใจทำแทน

อย่างไรก็ดี แม้ตัวเงินฉบับหนึ่ง ๆ จะมีลายมือชื่อคู่สัญญาคนใดเป็นลายมือชื่อปลอม (ไม่ว่าจะเป็นลายมือชื่อของผู้ส่งจ่าย คู่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 918/2522 หรือผู้สลับหลัง ฯลฯ) มาตรการนี้ได้วางเป็นหลักไว้ว่า ลายมือชื่อปลอมนั้นไม่กระทบกระทั่งไปถึงความสมบูรณ์แห่งลายมือชื่อของคู่สัญญาคนอื่น ๆ ที่ยังคงต้องผูกพันรับผิดชอบเพื่อความในตัวเงินนั้น ทำนองเดียวกับมาตรา 902 แสดงว่าตัวเงินนั้นยังคงสมบูรณ์มีผลบังคับได้ตามกฎหมายตัวเงิน แต่สิทธิของผู้ทรงจะมีเพียงใด คงต้องศึกษามาตรา 1008 ต่อไป

ข้อสังเกต

มาตรา 1006 เป็นบทหลักเรื่องตัวเงินที่มีลายมือชื่อปลอมจึงควรศึกษาควบคู่ไปกับมาตรา 1008, 1009 แต่มาตรา 1008 และ 1009 กล่าวถึงลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจด้วย ดังนั้น แม้ถึงว่ามาตรา 1006 จะมีได้กล่าวถึงลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจก็ตามควรตีความคำว่า *ลายมือปลอม* ตามมาตรานี้ให้รวมไปถึงลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจด้วย เพื่อเป็นผลตามมาตรา 1008 และ 1009

ตัวอย่าง กรณีลงลายมือชื่อในตั๋วเงินเป็นลายมือชื่อปลอมตามมาตรา 1006

(1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5035/2528

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164, 857, 902, 987, 1006, 1008

ข้อสัญญาเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันระหว่างโจทก์จำเลยมีว่า การส่งจ่ายเช็คต้องลงลายมือชื่อส่งจ่ายโดย ฉ. และ จ. ร่วมกันพร้อมทั้งประทับตราบริษัทโจทก์เป็นสำคัญ เช็คพิพาททั้งสองฉบับปรากฏว่า ลายมือชื่อจ. เป็นลายมือปลอมเช็คนั้นจึงเป็นอันใช้ไม่ได้เลย เพราะมีแต่ฉ. ลงลายมือชื่อส่งจ่ายแต่ผู้เดียวจำเลยจ่ายเงินตามเช็ค ดังกล่าวยอมไม่ทำให้เช็คนั้นหลุดพ้นและยังเป็นการผิดสัญญา เปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันดังกล่าวด้วย การที่ ฉ. ลงลายมือชื่อแท้จริงในเช็คไว้ก็ไม่ทำให้โจทก์อยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องตัดบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ทั้งกรณีไม่ต้องด้วย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1006 การที่จำเลยจ่ายเงินตามเช็คที่มีลายมือชื่อโจทก์ผู้ส่งจ่ายปลอม โดยที่จำเลยไม่นำสืบพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า โจทก์ได้ทำปลอมหรือได้ร่วมกระทำปลอมแล้ว จำเลยจึงไม่มีสิทธินำจำนวนเงินที่จ่ายไปตามเช็คมาลงบัญชีเงินฝากกระแสรายวันว่าโจทก์ เป็นลูกหนี้จำเลยและ โจทก์มีสิทธิให้จำเลยเพิกถอนรายการนั้นเสียได้

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผิดสัญญาเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันและให้ จำเลยคืนเงินที่จำเลยจ่ายไปตามเช็คซึ่งลายมือชื่อโจทก์ผู้ส่งจ่ายเป็น ลายมือชื่อปลอม แล้วนำจำนวนเงินนั้นมาลงบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน แสดงว่าโจทก์เป็นลูกหนี้ กรณีดังกล่าวไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น อายุความจึงมีกำหนดสิบปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164 โจทก์ทราบเรื่องเมื่อเดือนธันวาคม 2518 และฟ้องคดีนี้ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2525 คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

(2) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2272/2534

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1008. กรรมการของบริษัทโจทก์ได้มอบสมุดเช็คของบริษัทให้ ค. เก็บไว้กับให้ ค. เป็นผู้กรอกข้อความในเช็คมาให้กรรมการลงนามและทุกสิ้นเดือนธนาคารจำเลยจะส่งสำเนาการ์ด บัญชีให้โจทก์ตรวจสอบซึ่งหากโจทก์ใช้ความระมัดระวังตรวจดู บ้าง โจทก์ยอมจะทราบว่าการปลอมลายมือชื่อกรรมการของโจทก์ลงในเช็คของโจทก์ตั้งแต่ฉบับแรกไปถอนเงิน เพราะปกติโจทก์จะไม่ส่งจ่ายเช็คเงินสดจำนวนมากโจทก์จึงเป็นผู้ต้องตัดบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1008 วรรคแรกตอนท้าย จำเลยจึงมีสิทธินำจำนวนเงินที่จ่ายตามเช็คทั้ง 8 ฉบับมาลงบัญชีของโจทก์ว่าโจทก์เป็นลูกหนี้จำเลยได้.

(3) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5414/2534

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 69, 321, 900, 967, 989, 1006, 1052, 1080, 1087. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249.

เช็คพิพาททั้ง 2 ฉบับ เป็นเช็คสั่งจ่ายแก่ผู้ถือและโจทก์เป็นผู้รับเชคนั้นไว้ในความครอบครอง ย่อมถือได้ว่าโจทก์เป็นผู้ทรงเชคนั้นโดยชอบ มีอำนาจที่จะฟ้องบุคคลผู้ลงลายมือชื่อในเช็คพิพาทให้รับผิดชอบต่อโจทก์ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 900 ประกอบด้วยมาตรา 989 แม้โจทก์จะนำเงินจากบิดาโจทก์มารับแลกเช็คพิพาทก็หาเป็นเหตุที่จำเลยที่ 1 จะยกขึ้นอ้างเพื่อให้พ้นความรับผิดชอบได้ไม่

เช็คพิพาทเป็นเช็คของจำเลยที่ 1 ขณะที่จำเลยที่ 2 ลงลายมือชื่อสั่งจ่ายจำเลยที่ 2 เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของจำเลยที่ 1 มีอำนาจกระทำการแทนจำเลยที่ 1 ได้โดยไม่ต้องประทับตราของจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 1 ไม่มีข้อจำกัดอำนาจของผู้จัดการไว้ การที่จำเลยที่ 2 สั่งจ่ายเช็คพิพาททั้ง 2 ฉบับเป็นการกระทำโดยมีอำนาจภายในขอบวัตถุประสงค์ของจำเลยที่ 1 ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ จึงมีผลผูกพันจำเลยที่ 1

แม้ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายร่วมกับจำเลยที่ 2 ในเช็คพิพาทจะเป็นลายมือชื่อปลอมของจำเลยที่ 3 แต่ไม่กระทบกระทั่งถึงความสมบูรณ์แห่งลายมือชื่ออื่น ๆ ในตัวเงินนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1006 เช็คพิพาทจึงยังเป็นเช็คที่สมบูรณ์ตามกฎหมาย เมื่อจำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ตามเช็คพิพาท แม้จะเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นก่อนจำเลยที่ 3 เข้ามาเป็นผู้จัดการของจำเลยที่ 1 แต่จำเลยที่ 3 ในฐานะหุ้นส่วนผู้จัดการของจำเลยที่ 1 ก็ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1052 ประกอบด้วยมาตรา 1080 และมาตรา 1087

การที่จำเลยที่ 4 ผู้รับประกันด้วยอาวัลในเช็คพิพาทซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบต่อโจทก์อยู่แล้วได้ออกเช็คฉบับใหม่แก่โจทก์ หาใช่เป็นการแปลงหนี้ใหม่ไม่ แต่เป็นการชำระหนี้ด้วยตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321 วรรคสาม ซึ่งหนี้จะระงับสิ้นไปต่อเมื่อได้ใช้เงินตามเช็คฉบับใหม่แล้ว เมื่อไม่ปรากฏว่าโจทก์เรียกเก็บเงินตามเช็คฉบับใหม่ได้หรือไม่ หนี้ตามเช็คพิพาทจึงยังไม่ระงับไป

ปัญหาที่จำเลยที่ 1 และที่ 3 ฎีกาว่าโจทก์คบคิดกับจำเลยที่ 4 นอกลจำเลยที่ 1 และที่ 3 และปัญหาว่าลายมือชื่อของจำเลยที่ 3 เป็นลายมือชื่อปลอม การสั่งจ่ายเช็คพิพาทของจำเลยที่ 2 จึงผิดไปจากข้อตกลงกับธนาคาร จำเลยที่ 1 และที่ 3 ไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์นั้น จำเลยที่ 1 และที่ 3 มิได้

ให้การต่อสู้ไว้ จึงมิใช่เป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์
ต้องห้ามมิให้ฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249

<p>“ตัวเงินที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ในข้อสำคัญ แต่ความเปลี่ยนแปลง นั้นไม่ประจักษ์ ตัวเงินนั้น เสียสำหรับผู้ไม่ยินยอม แต่ยังคง ใช้ได้กับผู้แก้ไข,ผู้ยินยอมและ ผู้สืบทอดภายหลังการแก้ไข”</p>	<p>มาตรา 1007 ถ้าข้อความในตัวเงินใด หรือในคำ รับรองตัวเงินรายใด มีผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญโดย ที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายผู้ต้องรับผิดชอบตามตัวเงินมิได้ยินยอมด้วย หมดทุกคนไซ้ ท่านว่าตัวเงินนั้นก็อันเสีย เว้นแต่ยังคง ใช้ได้ต่อคู่สัญญาซึ่งเป็นผู้ทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลง นั้นหรือได้ยินยอมด้วยการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นกับทั้ง ผู้สืบทอดในภายหลัง</p>
<p>“ตัวเงินที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ในข้อสำคัญ แต่ความเปลี่ยนแปลง นั้นไม่ประจักษ์ ผู้ทรงโดย ชอบมีสิทธิบังคับตามเนื้อความ ที่แก้ไขใหม่เสมือนว่ามีมีการ แก้ไขและจะบังคับตามเนื้อความ เดิมเอาที่คู่สัญญาเดิมก็ได้”</p>	<p>แต่หากตัวเงินใด ได้มีผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อ สำคัญ แต่ความเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ประจักษ์ และตัวเงิน นั้นตกอยู่ในมือผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายไซ้ ท่านว่าผู้ ทรงคนนั้นจะเอาประโยชน์จากตัวเงินนั้นก็เสมือน ดังว่ามีได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเลย และจะบังคับการ ใช้เงินตามเนื้อความเดิมแห่งตัวนั้นก็ ได้</p>
<p>“ตัวอย่างข้อความสำคัญที่อาจ มีการแก้ไข”</p>	<p>กล่าวโดยเฉพาะ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงเช่นจะกล่าว ต่อไปนี่ท่านถือว่าเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ คือแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างใด ๆ แก่วันที่ลง จำนวนเงิน อันจะพึงใช้ เวลาใช้เงิน สถานที่ใช้เงิน กับทั้งเมื่อตัวเงิน เขารับรองไว้ทั่วไปไม่เจาะจงสถานที่ใช้เงิน ไปเติมความ ระบุสถานที่ใช้เงินเข้า โดยที่ผู้รับรองมิได้ยินยอมด้วย</p>

ตัวเงินปลอมเพราะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความสำคัญในตัวเงินตามความในมาตรา
1007 นั้น หมายถึงการปลอมข้อความในตัวเงินนั่นเอง และข้อความนั้นต้องเป็นข้อความสำคัญ
ตามความในวรรคท้าย เช่น แก้ไขเปลี่ยนแปลงวันที่ที่ลงในตัวเงิน (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่

1077/2507), แก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินในตั๋วเงิน (คู่มือพิพากษาศึกษาที่ 343/2506, 133/2524, 184/2524), แก้ไขเปลี่ยนแปลงเวลาใช้เงิน, แก้ไขเปลี่ยนแปลงสถานที่ใช้เงิน, เพิ่มเติมสถานที่ใช้เงินลงในคำรับรองโดยที่ผู้รับรองมิได้ยินยอมด้วย ซึ่งโดยปกติแล้ว แม้ว่าจะมิได้ระบุสถานที่ใช้เงินลงในตั๋วแลกเงินก็ให้ถือเอาภูมิลำเนาของผู้จ่ายเป็นสถานที่ใช้เงินได้อยู่แล้ว จะสังเกตได้ว่าข้อความสำคัญนอกเหนือจากที่มาตรา 1007 วรรคท้าย ยังมีอีกมาก เช่น การแก้ไขรอยขีดคร่อม (มาตรา 996), การเพิ่มเติมหรือแก้ไขข้อความในเรื่องอัตราดอกเบี้ยในตั๋วเงิน (มาตรา 911, 968 (1)), การแก้ไขโดยลบข้อความห้ามโอนออก (คู่มือพิพากษาศึกษาที่ 2290/2518), การขีดฆ่าชื่อธนาคารในเช็คในเช็คขีดคร่อมเฉพาะออก (คู่มือพิพากษาศึกษาที่ 3288/2522) ฯลฯ

มาตรา 1007 วรรคแรก วางหลักไว้ว่า มีผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความสำคัญในตั๋วเงิน โดยที่คู่สัญญาทุกคนผู้ต้องรับผิดชอบในตั๋วเงินนั้นมิได้ยินยอมด้วย (แสดงว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น **ประจักษ์** กล่าวคือเห็นชัดเจนว่ามีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง) ย่อมเป็นผลให้ตั๋วเงินนั้นเสียไปทั้งหมด กล่าวคือไม่มีผลบังคับเป็นตั๋วเงินสำหรับคู่สัญญาที่มีรู้เห็นยินยอมอีกต่อไป เว้นแต่ตั๋วเงินที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น ยังคงใช้ได้กับบุคคล 3 ฝ่าย คือ
ใช้ได้แก่คู่สัญญาคนที่ทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลง
ใช้ได้แก่คู่สัญญาคนที่ยินยอมด้วยกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น และ
ใช้ได้แก่ผู้สืบทอดในภายหลังที่ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น แม้ว่าจะมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยในการแก้ไขนั้นก็ตาม

อนึ่ง บุคคลทั้ง 3 ฝ่ายดังกล่าว ต้องรับผิดชอบตามเนื้อความที่แก้ไขใหม่

ตัวอย่าง

แดงออกตั๋วแลกเงินฉบับหนึ่ง สั่งให้ชายจ่ายเงินแก่น้ำเงิน 10,000 บาท น้ำเงินสลักหลังและส่งมอบตั๋วเงินนั้นชำระหนี้ให้แก่ม่วง ม่วงแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินทั้งตัวเลขและตัวอักษรตรงกันเป็นจำนวน 110,000 บาท แล้วสลักหลังโอนตัว ๆ นั้นต่อไปให้เขียว เขียวสลักหลังขายลดตัวนั้นให้เหลือง เหลืองนำตัวนั้นให้ขาวรับรองหรือใช้เงิน ขาวไม่ยอมรับรับรองหรือไม่ยอมใช้เงิน ทั้งได้แจ้งให้แดงและน้ำเงินทราบ ทั้งแดงและน้ำเงินต่างไม่ยินยอมด้วยในการแก้ไขจำนวนเงินนั้น ดังนั้นตั๋วเงินนั้นจึงเสียสำหรับ แแดง ขาว และน้ำเงิน แต่ตั๋วเงินนั้น

ยังคงใช้ได้กับม่วงผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลง และเขียวผู้สติกหลังภายหลังการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น และทั้งคู่ต้องรับผิดชอบต่องานตามจำนวนที่แก้ไขใหม่คือ 110,000 บาท

สำหรับขบวนการนั้นหากได้รับรองตัวฯ แล้วตามจำนวนเดิมก่อนการแก้ไข แต่ตัวฯ นั้นถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลง ขาวไม่ยินยอม ตัวฯ นั้นย่อมเสียหายสำหรับขาวด้วย แต่ถ้าขาวยินยอมหรือได้รับรองตัวฯ ภายหลังการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ขาวยังคงต้องผูกพันรับผิดชอบตามจำนวนที่รับรองนั้นด้วย อนึ่งแดงและน้ำเงินหากได้ยินยอมช่วยในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น ย่อมต้องผูกพันรับผิดชอบจำนวนที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น เท่ากับว่าได้มีการออกตัวนั้นใหม่ในจำนวนเงินที่สูงกว่าเดิม

มาตรา 1007 วรรคสอง วางหลักไว้ว่า มีผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญในตัวเงิน แต่ความเปลี่ยนแปลงนั้น *ไม่ประจักษ์* (ไม่สามารถสังเกตได้ชัดเจนด้วยตาเปล่า ต้องพิสูจน์โดยผู้เชี่ยวชาญหรือวิธีพิเศษทางด้านเทคนิคต่าง ๆ) และตัวเงินนั้นได้อยู่ในมือผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ย่อมเป็นผลให้ตัวเงินมิได้เสียไป และยังคงใช้ได้กับคู่สัญญาทุกคนในตัวเงินนั้น โดยผู้ทรงจะเอาประโยชน์จากผู้แก้ไขและบรรดาผู้สติกหลังภายหลังการแก้ไขตามเนื้อความที่แก้ไข เสมือนว่าตัวเงินนั้นมิได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเลย และจะบังคับเอาที่คู่สัญญาก่อนการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นตามเนื้อความเดิมก็ได้

ตัวอย่าง

(1) จากตัวอย่างเดิมในมาตรา 1007 วรรคแรก หากม่วงแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินจาก 10,000 บาท เป็น 110,000 บาทได้อย่างแนบเนียน (ไม่ประจักษ์) ผลก็คือ เหลืองผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิที่จะถือเอาประโยชน์จากตัวเงินนั้นได้เสมือนมิได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเลย กล่าวคือเหลืองมีสิทธิบังคับไต่เบียดเอาทั้งม่วงและเขียวให้รับผิดชอบในจำนวนเงิน 110,000 บาท หากได้ไม่ครบ เหลืองจะยื่นไปไต่เบียดเอาทั้งแดง ขาว (ถ้ารับรอง) และน้ำเงินซึ่งเป็นคู่สัญญาก่อนที่มีการแก้ไขให้ร่วมกันรับผิดชอบได้ตามเนื้อความเดิม (ก่อนการแก้ไข) คือในจำนวนเงิน 10,000 บาท (ดูข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ 20)

(2) คำพิพากษาฎีกาที่ 270/2496 เมื่อไม่ปรากฏว่าผู้ส่งจ่ายเช็คได้ละเลยในการระมัดระวังที่จะไม่ให้มีการปลอมแปลงเช็ค ธนาคารจะให้ผู้ส่งจ่ายรับผิดชอบตามจำนวนเงินที่เช็คถูกปลอมแปลงไม่ได้ คงเรียกให้รับผิดชอบได้เท่าจำนวนเดิมเท่านั้น

(3) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 133/2524 บริษัทจำเลยที่ 1 ได้จ่ายเช็คพิพาทชำระราคาซื้อ ให้ ว. เป็นเงิน 3,626 บาท เช็คพิพาทตกไปอยู่ในมือของ ส. และได้ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลง จำนวนเงินเป็น 903,626 บาท โดยจำเลยมิได้รู้เห็นยินยอม และการแก้ไขเพิ่มจำนวนเงินใน เช็คพิพาท หากไม่ตรวจโดยละเอียดก็ยากที่จะสังเกตได้โดยชัดเจน แม้ผู้เชี่ยวชาญก็ยังมี ความเห็นไม่ตรงกัน ดังนี้ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินอันพึงจะใช้นั้น ถือว่าเป็นการ แก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ แต่ความเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ประจักษ์ กรณีจึงต้องบังคับตาม ป.พ.พ. มาตรา 1007 วรรคสอง คือจำเลยเพียงรับผิดชอบเพื่อความเดิมแห่งเช็คนั้นเท่านั้น

ข้อสังเกต

ความในวรรคแรก เป็นการแก้ไขประจักษ์ เพราะมีการไม่ยินยอมเกิดขึ้น แสดงว่าได้มีการพบเห็นว่ามี การแก้ไขเปลี่ยนแปลง ส่วนการแก้ไขไม่ประจักษ์ตามวรรคสอง คู่สัญญาไม่ สามารถเห็นร่องรอยการแก้ไขได้ ดังนั้น ความยินยอมของคู่สัญญาจึงไม่มี

ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย จะบังคับไล่เบี้ยตามวรรคสองได้ทั้งหมดไม่เกินจำนวนที่ แก้ไขใหม่ เว้นแต่ที่เกินไปนั้นเป็นอัตราดอกเบี้ยตามกฎหมาย (กล่าวคือผู้ทรงไม่ได้กำไรจาก การไล่เบี้ย)

ในกรณีที่ตัวเงินที่ถูกแก้ไขนั้นตกอยู่ในมือผู้ทรงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ผู้ทรง เป็นผู้แก้ไขจำนวนเงินนั่นเองแล้วฟ้องไล่เบี้ยเสียเอง ดังนี้ถือว่าเป็นผู้ทรงโดยไม่ชอบด้วย กฎหมาย ต้องถือว่าตัวเงินนั้นเสียไปทั้งฉบับ คู่สัญญาในตัวเงินนั้นทุกคนไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรง ตัวเงินนั้น หรือในกรณีที่ผู้แก้ไขตัวเงินนั้นได้คบคิดโอนตัวเงินนั้นไปยังผู้ทรงคนอื่นอีกต่อหนึ่ง ผู้รับโอนนั้นย่อมไม่เป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกัน จึงไม่มีสิทธิบังคับเอาเงินตาม ตัวเงินนั้นทั้งจำนวนตามเนื้อความเดิมและตามเนื้อความใหม่

ตัวอย่าง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 343/2506 จำเลยเป็นผู้ออกเช็คสั่งจ่ายเงินจำนวน 30,000 บาท ให้แก่นายกิมบิวโจทก์ร่วมเพื่อชำระหนี้ แต่ต่อมาโจทก์ร่วมได้แก้ไขจำนวนเงินในเช็คนั้นเป็น 33,000 บาท เพื่อชื่อโจงจำเลย โดยจำเลยมิได้รู้เห็นยินยอมด้วย ดังนี้ การแก้ไขจำนวนเงินเป็น การแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญของเช็ค เช็คนั้นจึงเสียไปตามมาตรา 1007 จำเลยไม่ต้องรับ รับผิดชอบต่อโจทก์ร่วม แม้เงินในบัญชีของจำเลยจะไม่มีพอจำนวนที่สั่งจ่ายเดิม จำเลยก็ไม่มี ความผิด ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ

ความในมาตรา 1007 นี้เป็นบทบังคับระหว่างคู่สัญญาในตัวเงินเท่านั้น ไม่รวมไปถึงผู้จ่ายด้วย เพราะปกติผู้จ่ายเป็นคู่สัญญาที่ยังไม่ต้องผูกพันรับผิดชอบใครตามตัวเงิน ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับมาตรานี้ส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินในเช็ค มีทั้งแก้ไขจำนวนเงินลดลงมา (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 1254/2497) และแก้ไขจำนวนเงินเพิ่มขึ้น (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 270/2496, 545/2503, 1845/2524) มีปัญหาว่าธนาคารที่จ่ายเงินไปตามเช็คที่มีการแก้ไขจำนวนเงินดังกล่าว จะต้องรับผิดชอบต่อผู้สั่งจ่ายเพียงใดหรือไม่ มีหลักในการพิจารณา 3 ประการคือ

(5) ธนาคารต้องจ่ายเงินไปตามทางคำปกติ โดยสุจริต และปราศจากความประมาทเลินเล่อตามมาตรา 1009 และถ้ากรณีเป็นเช็คขีดคร่อม ต้องจ่ายไปถูกต้องตามมาตรา 997, 998 จึงจะถือว่าธนาคารได้จ่ายเงินไปโดยถูกระเบียบ ถ้าธนาคารประมาทเลินเล่อทำให้ผู้สั่งจ่ายเสียหาย ธนาคารย่อมอยู่ในฐานะเป็นผู้ผิดสัญญาฝากทรัพย์ จำต้องคืนเงินให้ครบจำนวนแก่ผู้ฝาก ตามมาตรา 657, 672⁴⁶

(6) ดูว่าเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเงินในเช็คนั้นประจักษ์หรือไม่ประจักษ์ ถ้าแก้ไขไม่ประจักษ์ ธนาคารยังฝืนจ่ายไป ธนาคารก็จะหักเงินจากบัญชีผู้สั่งจ่ายไม่ได้ เพราะถือว่าไม่สุจริต(มาตรา 1009) ถ้าแก้ไขไม่ประจักษ์ ธนาคารย่อมหักเงินจากบัญชีผู้สั่งจ่ายได้เท่าจำนวนเดิมก่อนการแก้ไข เพราะถือว่าผู้สั่งจ่ายต้องรับผิดชอบตามเนื้อความเดิม ส่วนที่ธนาคารจ่ายเงินเกินไปนั้น ธนาคารต้องไปเรียกเอาจากผู้ทรงในฐานะลาภมิควรได้ภายในอายุความ 1 ปี นับแต่เวลาที่รู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน ตามมาตรา 406, 419, 991, 1007⁴⁷

ตัวอย่าง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1845/2524 บริษัทน้ำตาลมิตรสยาม จำกัด ออกเช็คธนาคารโจทก์ สาขากำแพงเพชร สั่งจ่ายเงินจำนวน 6,500 บาท ลงวันที่ล่วงหน้าใช้เงินใช้ ช. หรือผู้ถือ เช็คดังกล่าวตกมาอยู่ในมือ ส. ส. แก่จำนวนเงินอันพึงใช้ในเช็คโดยกรอกตัวเลขกับตัวอักษรข้างหน้าเป็น 1,606,506 บาท โดยผู้สั่งจ่ายมิได้รู้เห็นยินยอม แล้ว ส. นำไปขายลดให้ธนาคารจำเลขที่ 1 โดยการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทำได้แนบเนียนไม่ประจักษ์ในเช็ค ธนาคารจำเลขที่ 1 ผู้

⁴⁶ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, เรื่องเดียวกัน, หน้า 336.

⁴⁷ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, เรื่องเดียวกัน, หน้า 336.

ทรงเช็กโดยชอบนำเช็กไปเรียกเก็บเงินธนาคาร โจทก์สาขากำแพงเพชรได้จ่ายเงินจากบัญชีของผู้
สั่งจ่ายไปตามจำนวนที่แก้ไข คือ 1,606,506 บาท ต่อมาบริษัทผู้สั่งจ่ายนำหลักฐานมาแสดงว่า
มีการปลอมข้อความในเช็ก โจทก์จึงได้คืนเงินที่จ่ายเกินให้บริษัทผู้สั่งจ่ายเช็กไป

ดังนี้ เมื่อเช็กพิพาทถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญเกี่ยวกับจำนวนเงินให้เพิ่มมากขึ้น
โดยไม่ประจักษ์ และผู้สั่งจ่ายไม่รู้เห็นยินยอมด้วย จำเลยที่ 1 ผู้ทรงโดยชอบ ย่อมมีสิทธิบังคับ
การใช้เงินจากผู้สั่งจ่ายได้เพียงจำนวนเงินเดิมอันเป็นคำสั่งของผู้สั่งจ่ายคือจำนวน 6,506 บาท
เท่านั้น ตาม ป.พ.พ. มาตรา 987, 1007 วรรคสอง โจทก์จึงฟ้องเรียกเงินคืนจากจำเลยที่ 1 ผู้
ทรงซึ่งรับเงินตามเช็กไปเกินกว่าจำนวนที่ผู้สั่งจ่ายได้สั่งจ่ายไว้แต่เดิม โดยปราศจากมูลอันจะ
อ้างกฎหมายได้

(7) คำว่าผู้สั่งจ่าย (หรือลูกค้าผู้ฝากเงินกระแสรายวัน) ละเลยหรือประมาทเลินเล่อเขียน
เช็กสั่งจ่ายหรือไม่ เช่นเขียนเช็กโดยวันที่ว่างหน้าหรือหลังจำนวนตัวเลขและตัวอักษร ทำนอง
เปิดโอกาสให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมได้โดยง่าย และหากมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ประจักษ์
ธนาคารได้จ่ายเงินไปโดยสุจริตและปราศจากความประมาทเลินเล่อ ธนาคารอาจไม่ต้องรับผิดชอบ
ใช้เงินที่จ่ายเกินไปคืนให้แก่ผู้สั่งจ่าย (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 270/2496 และ 1254/2497)

(8) ข้อความที่ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงตามมาตรา 1007 วรรค 1-2 ต้องเป็นข้อความที่
สำคัญถึงขนาดที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิทธิหรือความรับผิดชอบของคู่สัญญาในตัวตนนั้น อนึ่ง
ข้อความสำคัญตามความในมาตรา 1007 วรรคท้ายนั้น เป็นเพียงตัวอย่างที่กฎหมายบัญญัติไว้
ในบางเรื่อง ยังมีข้อความสำคัญอื่นๆ อีกมาก นอกเหนือจากรายการต่าง ๆ ในตัวเงิน (มาตรา
909, 983 และ 988), คำว่า เปลี่ยนมือไม่ได้ (มาตรา 917 วรรค 2), การสลักหลัง (มาตรา
919), ข้อความรับรอง (มาตรา 931), คำรับอาวัล (มาตรา 939) ข้อความระบุออกเข้ารับรอง
เพื่อแก้หน้า (มาตรา 952), ข้อความที่ธนาคารรับรองเช็ก (มาตรา 993 วรรคแรก) ฯลฯ

ตัวอย่าง กรณีที่มีการแก้ไขรายการสำคัญในตัวแลกเงินและเป็นการแก้ไขที่ประจักษ์ (มาตรา
1007 วรรค 1 และ วรรค 3)

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 2460/2526

ซึ่งกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 921, 940, 967, 989, 990, 1007

จำเลยที่ 2 สลักหลังเช็กซึ่งจำเลยที่ 1 เป็นผู้ส่งจ่ายแก่ผู้ถือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 921 ให้ถือว่าการสลักหลังนั้นเป็นเพียงประกัน (อาวัล) สำหรับผู้ส่งจ่าย จำเลยที่ 2 จึงต้องผูกพันตนเป็นอย่างเดียวกันและรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 ต่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรง ตามมาตรา 940, 967, 989

กำหนดเวลาที่ต้องยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 990 เป็นเรื่องเงื่อนไขแห่งสิทธิไล่เบี้ยของผู้ทรงเช็คต่อผู้สลักหลัง โอนเช็กเท่านั้น มิได้รวมถึงผู้สลักหลังเช็คในฐานะผู้รับประกันการใช้เงิน (ผู้รับอาวัล) สำหรับผู้ส่งจ่าย ตามเช็คนั้นด้วย

จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้สลักหลังเช็ครู้เห็นยินยอมด้วยกับการที่จำเลยที่ 1 ผู้ส่งจ่ายแก่วันที่ส่งจ่าย ในเช็คนั้นเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ จำเลยที่ 2 จึงต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญในเช็คนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1007

(2) คำพิพากษาฎีกาที่ 3748/2532

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1007.พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คพ.ศ. 2497 มาตรา 3.

จำเลยส่งจ่ายเช็คพิพาทลงวันที่ 30 ธันวาคม 2528 ต่อมาผู้ประทับตราลงวันที่ 17 มีนาคม 2530 ในบรรทัดถัดลงมาโดยจำเลยมิได้เป็นผู้ประทับตราวันเดือนปีซึ่งมุ่งหมายจะให้ป็นวันส่งจ่ายครั้งใหม่ จึงถือได้ว่ามิได้แก้ไขวันที่ส่งจ่ายใหม่อันเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญของเช็คโดยจำเลยมิได้ยินยอมด้วยเช็คนั้นจึงเสียไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1007 วรรคหนึ่ง จำเลยจึงไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ

(3) คำพิพากษาฎีกาที่ 3397/2536

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1002, 1007.

การที่จำเลยที่ 1 ผู้สั่งจ่ายแก้ไขวันที่ลงในเช็คใหม่อันเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ นั้น มีผลให้เช็คเป็นอันเสียไปแต่ยังคงใช้ได้ต่อจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลง เท่านั้น แต่โจทก์จะอ้างเอาผลของการที่เช็คถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงวันที่ลงในเช็คโดยจำเลยที่ 2 ผู้รับอาวัลมิได้ยินยอมด้วยการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นมาเป็นวันเริ่มนับอายุความ เป็นเหตุให้คดีของโจทก์ในการฟ้องจำเลยที่ 1 ไม่ขาดอายุความนั้นหาได้ไม่

(4) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1441/2540

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1007. พระราชบัญญัติ ล้มละลาย มาตรา 9.

หากจำเลยประสงค์จะแก้ไขวันที่สั่งจ่ายในเช็คพิพาท จำเลยก็น่าจะเขียนวันที่สั่งจ่ายใหม่ด้วยลายมือของตนเองเหมือนกันที่ได้กรอกข้อความลงในรายการตามเช็คต่อหน้าโจทก์ ไม่มีเหตุผลใดที่จะต้องใช้ตราประทับลงวันที่สั่งจ่ายในเช็คในเมื่อวันที่สั่งจ่ายครั้งแรกจำเลยก็เขียนด้วยลายมือของตนเอง และเมื่อเปรียบเทียบลายมือชื่อที่กำกับไว้ได้ตราประทับกับลายมือชื่อของจำเลยในฐานะผู้สั่งจ่ายมีลักษณะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นลายมือชื่อของบุคคลคนเดียวกัน จึงฟังไม่ได้ว่าจำเลยเป็นผู้ขีดฆ่าวันที่สั่งจ่ายครั้งแรกและประทับตราลงวันที่ใหม่ เมื่อเช็คพิพาทมีแก้ไขวันที่สั่งจ่ายโดยไม่ปรากฏตัวผู้แก้ไข และการแก้ไขดังกล่าวถือเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ โดยจำเลยผู้ต้องรับผิดชอบตามเช็คมิได้ยินยอมด้วย เช็كدังกล่าวจึงเป็นอันเสียไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1007 วรรคหนึ่งเมื่อเช็คอันเป็นมูลหนี้ที่โจทก์นำมาฟ้องขอให้จำเลยล้มละลายโจทก์ไม่อาจเรียกร้องให้จำเลยใช้เงินตามเช็คได้ จำเลยจึงมิได้เป็นหนี้โจทก์ โจทก์จะฟ้องขอให้จำเลยล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 9 ไม่ได้

(5) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7771/2540

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321, 1007. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39. พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 มาตรา 7.

จำเลยชำระหนี้เดิมซึ่งเป็นหนี้ค่าซื้อขายผ้าด้วยเช็คซึ่งโจทก์ยอมรับเอาเช็คพิพาทนั้นแทนการชำระหนี้ โดยการใช้เงินแต่เมื่อเช็คพิพาทและเช็คฉบับอื่น ๆ ที่มีการเปลี่ยนเช็คแทนกันมาตลอดธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงิน มูลหนี้เดิมจึงไม่ระงับไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321 วรรคท้ายประกอบกรณีที่มีการเปลี่ยนเช็คพิพาทให้แทนเช็คเดิมซึ่งธนาคาร

ได้ปฏิเสธการจ่ายเงินแล้ว ยังถือไม่ได้ว่าเป็นการระงับมูลหนี้เดิมจึงไม่เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ สิทธิภาคีอาญาฆ่าฟ้องของ โจทก์ยังไม่ระงับ

ศ. แก้วไข่วันที่ส่งจ่ายซึ่งเป็นสาระสำคัญและจำเลยไม่ได้ยินยอมด้วย จำเลยกับ ศ. ได้ร่วมกันซื้อสินค้าจาก โจทก์และจำเลยกับ ศ. มีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการชำระหนี้ค่าสินค้าแก่โจทก์ด้วยเช็คพิพาท จำเลยและศ. มีสิทธิส่งจ่ายเช็คตามบัญชีที่เปิดร่วมกัน ได้จึงถือได้ว่าจำเลยยินยอมให้ ศ. เป็นผู้แก้ไขวันที่ส่งจ่ายแทนจำเลยแล้ว เช็คพิพาทยังคงใช้ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1007 วรรคหนึ่ง และแม้จะมีการบังคับคดีแพ่งโดยมีการยึดทรัพย์ของจำเลยกับ ศ. สามิจำเลย แต่โจทก์ก็ยังไม่ได้รับชำระหนี้ตามเช็คพิพาทเพราะยังไม่มีการขายทอดตลาดทรัพย์ที่ยึดไว้ ยังถือไม่ได้ว่าเช็คพิพาทสิ้นผูกพันไปก่อนศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดคดีจึงยังไม่เกินกันตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534

ตัวอย่าง กรณีที่มีการแก้ไขรายการสำคัญในตัวแลกเงินและเป็นการแก้ไขที่ไม่ประจักษ์ (มาตรา 1007 วรรค 2 และ วรรค 3)

(1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3288/2522

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1000, 1007, 1008 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 183

ธนาคารโจทก์รับเช็คจากลูกค้า ได้คิดราชีตร้อมเฉพาะแก่ธนาคารโจทก์ เช็คหาย มีผู้นำเช็คนั้นไปเข้าบัญชีธนาคารจำเลยเรียกเก็บเงินโดยคิดฆ่าชื่อธนาคาร โจทก์ในชีตร้อมเฉพาะออกมีตราธนาคารโจทก์รับรองการแก้ไข แต่ลายมือชื่อบุคคลผู้รับรองการแก้ไขไม่มีในตัวอย่างผู้มีอำนาจลงนามแทนโจทก์ ถือว่าเป็นลายมือชื่อปลอม การแก้ไขทำโดยโจทก์ไม่ได้ยินยอม ธนาคารจำเลยเรียกเก็บเงินตามเช็คแล้วจ่ายเงินแก่เจ้าของบัญชีไป คนของจำเลยไม่ตรวจลายมือชื่อที่รับรองการแก้ไข เป็นประมาทเลินเล่อ จำเลยต้องจ่ายเงินแก่ธนาคารโจทก์ซึ่งจ่ายเงินแก่ลูกค้าของโจทก์ไปตามจำนวนในเช็ค

ข้อที่จำเลยต่อสู้ในคำให้การ แต่ศาลมิได้กำหนดเป็นประเด็นในการชี้สองสถาน ถือว่าไม่มีประเด็นที่จะฎีกา

(2) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1845/2524

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 406, 407, 987, 1007 วรรคสอง

เช็คพิพาทถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญเกี่ยวกับจำนวนเงินให้เพิ่มมากขึ้น โดยไม่
ประจักษ์ และผู้สั่งจ่ายไม่รู้เห็นยินยอมด้วยจำเลยที่ 1 ผู้ทรงโดยชอบย่อมมีสิทธิบังคับการใช้เงิน
จากผู้สั่งจ่ายได้เพียงจำนวนเงินเดิมอันเป็นคำสั่งของผู้สั่งจ่ายเท่านั้น ตามนัยแห่งประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 987, 1007 วรรคสอง ส่วนเงินจำนวนที่เกินไปจากนั้นเป็นการ
รับไว้โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้

ขณะที่จำเลยที่ 1 นำเช็คพิพาทมาเรียกเก็บเงินจากธนาคาร โจทก์ การแก้ไขจำนวนเงินไม่
ประจักษ์ และธนาคาร โจทก์เชื่อว่าผู้สั่งจ่ายออกเช็คสั่งจ่ายเงินจากบัญชีตามจำนวนที่มีการ
แก้ไข ธนาคาร โจทก์มิได้จ่ายเงินให้จำเลยที่ 1 รับไปตามอำเภอใจ จำเลยทั้งสองจึงต้องคืนเงิน
ส่วนที่รับเกินมาให้แก่โจทก์พร้อมด้วยดอกเบี้ยนับแต่วันที่โจทก์แจ้งให้จำเลยทั้งสองทราบ

(3) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 133/2524

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 69,

75, 76, 420, 900, 901, 1007 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 135, 136,

142, 183, 249

จำเลยสั่งจ่ายเช็คพิพาทจำนวนเงิน 3,626 บาทให้แก่ ว. ต่อมามีการแก้ไขเพิ่มจำนวนเงิน
เป็น 903,626 บาท โดยจำเลยมิได้รู้เห็นยินยอม การแก้ไขดังกล่าวหากไม่ตรวจโดยละเอียดก็ยาก
ที่จะสังเกตได้ ดังนี้ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินอันจะพึงใช้นั้นถือว่าเป็นการแก้ไข
เปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ แต่ความเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ประจักษ์ กรณีจึงต้องบังคับตามประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1007 วรรคสอง

ที่โจทก์ฎีกาว่า การที่จะให้ธนาคาร โจทก์ผู้ทรงเช็ครับผิดชอบ (น่าจะเป็นมีสิทธิ) ตามเนื้อความ
เดิมแห่งเช็คตามมาตรา 1007 วรรคสอง ต้องไม่ปรากฏว่าผู้สั่งจ่ายได้ละเลยในการระมัดระวังที่จะ
ไม่ให้มีการปลอมแปลงเช็ค ถ้าหากผู้สั่งจ่ายละเลยไม่ระมัดระวังเป็นเหตุให้มีการปลอมแปลงเช็ค
ได้โดยง่าย ผู้สั่งจ่ายต้องรับผิดชอบนั้น คดีไม่มีประเด็นดังกล่าวศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

จำเลยที่ 2 ที่ 3 กรรมการบริษัทจำเลยที่ 1 ลงลายมือชื่อเป็นผู้สั่งจ่าย และประทับตราของ
บริษัทจำเลยที่ 1 เป็นสำคัญในเช็คพิพาทเพื่อชำระราคาอ้อยให้แก่ ว. เป็นการกระทำตามหน้าที่
ภายในขอบวัตถุประสงค์ของบริษัทจำเลยที่ 1 เมื่อจำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบตามเนื้อความใน
เช็คนั้นแล้ว จำเลยที่ 2 ที่ 3 หาต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวไม่

เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า มีการปลอมจำนวนเงินในเช็ค โดยไม่ประจักษ์ จำเลยที่ 1 ก็ต้องรับ

ผิดชำระเงินตามเนื้อความเดิมแห่งเช็คนั้น และเนื่องจากไม่ปรากฏว่าจำเลยได้วางเงินชำระหนี้ตามเช็คพิพาท จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิดชำระดอกเบี้ยให้โจทก์

(4) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1637/2525

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 406, 407, 420, 1007

ผู้สั่งจ่ายออกเช็คล่วงหน้าสั่งธนาคาร โจทก์จ่ายเงินจำนวนหนึ่งแก่ ช. ต่อมาได้มีการแก้ไขจำนวนเงินในเช็คให้สูงขึ้น แล้ว ส. ได้นำเช็สดังกล่าวมามอบให้ธนาคารจำเลยเพื่อเป็นประกันหนี้เบิกเงินเกินบัญชีของ ส. ครั้นเช็คถึงกำหนด จำเลยได้เรียกเก็บเงินจากโจทก์หักล้างหนี้ของ ส. ต่อมาผู้สั่งจ่ายทราบจึงเรียกเงินคืนจากโจทก์ โจทก์ได้จ่ายเงินจำนวนที่ถูกแก้ไขให้สูงขึ้นแก่ผู้สั่งจ่ายแล้วมาฟ้องเรียกคืนจากจำเลย ดังนี้ เมื่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่าจึงเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงที่ไม่ประจักษ์ในข้อสำคัญเมื่อผู้สั่งจ่ายไม่ได้รู้เห็นยินยอมในการแก้ไขด้วย จำเลยผู้ทรงเช็คย่อมมีสิทธิบังคับการใช้เงินตามเช็คได้เพียงจำนวนเงินเดิมก่อนมีการแก้ไขเท่านั้นจำนวนที่เกินเป็นการรับไว้โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้เมื่อโจทก์มิได้จ่ายเงินให้จำเลยรับไปตามอำเภอใจ แต่จ่ายไปโดยเชื่อว่าผู้สั่งจ่ายออกเช็คสั่งจ่ายเงินตามจำนวนที่แก้ไข จำเลยจึงต้องคืนเงินส่วนที่รับเกินมาแก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ยนับแต่วันที่โจทก์แจ้งให้ทราบ

แม้ผู้สั่งจ่ายเขียนเช็คเว้นช่องว่างหน้าตัวเลขและตัวหนังสือจำนวนเงินไว้มากเป็นเหตุให้มีการเพิ่มเติมจำนวนเงินได้ง่าย แต่จำนวนเงินส่วนเกินที่จำเลยรับก็เป็นการรับไว้โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ หากจำเลยได้รับความเสียหายจากความประมาทเลินเล่อของผู้สั่งจ่ายอย่างไรก็เป็นเรื่องที่จำเลยจะต้องว่ากล่าวเอาแก่ผู้สั่งจ่าย

ตัวอย่าง ข้อยกเว้น กรณีที่มีการแก้ไขรายการที่สำคัญในตัวเงินและเป็นการแก้ไขที่ประจักษ์ตามมาตรา มาตรา 1007 วรรค 1 และ วรรค 3 แต่ตัวเงินนั้นยังมีผลบังคับใช้ได้

(1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1043/2534

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 987, 1002, 1007.

เช็คพิพาทเป็นเช็คผู้ถือซึ่งเดิม ลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2526 แม้จะถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน
ไปแล้วก็ยังคงมีสภาพเป็นเช็คที่สามารถโอนเปลี่ยนมือกันต่อไปได้ ทั้งตาม ป.พ.พ.มาตรา
1007 วรรคแรก และวรรคสาม ก็ได้บัญญัติให้ผู้ส่งจ่ายสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงกำหนดเวลาใช้
เงินในเช็คได้ ดังนั้นเมื่อจำเลยผู้ส่งจ่ายเป็นผู้ขีดฆ่าแก้ไขวันที่ลงในเช็ค จึงต้องผูกพันรับผิดชอบใช้
เงินตามเช็คดังกล่าว โดยถือว่าเช็คพิพาทมีกำหนดเวลาใช้เงินในวันที่ 15 ตุลาคม 2526 ตามที่
แก้ไชนั้นกรณีหาใช่เป็นเรื่องตกลงขายอายุความฟ้องร้องไม่ โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามเช็คพิพาท
จากจำเลย เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2527 ยังไม่พ้นเวลา 1 ปี นับแต่วันที่เช็คถึงกำหนดใช้เงิน คดี
โจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

(2) คำพิพากษากฎีกาที่ 266/2539

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 12, 900, 1007.

จำเลยผู้ลงลายมือชื่อส่งจ่ายซ่อมต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คพิพาท แม้ผู้ที่แก้ไขรายการเช็ค
พิพาทของจำนวนเงินให้ตรงกับยอดจำนวนเงินที่ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ใช่จำเลย ก็ไม่ทำ
ให้จำเลยพ้นความรับผิดชอบ เพราะแม้ไม่มีการแก้ไขดังกล่าวจำเลยก็ต้องรับผิดชอบตามจำนวนเงินที่ลง
ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 12 อยู่แล้ว การแก้ไชนั้น
จึงไม่ใช่การแก้ไขที่เป็นสาระสำคัญที่ทำให้เช็คพิพาทเสียไปตามมาตรา 1007 วรรคหนึ่ง

แผนภูมิที่ 28
ตัวเงินปลอมด้วยการที่มีผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความสำคัญในตัวเงินนั้น
(มาตรา 1007)

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงฯ นั้นมองเห็นได้ (ประจักษ์)
(มาตรา 1007 วรรคแรกและวรรค3)

ผล (หลัก)

ตัวเงินนั้นเสียไปทั้งหมดนับสำหรับคู่สัญญาซึ่งมิได้อนยอม กล่าวคือ ไม่มีผลบังคับ
เป็นตัวเงินเลขสำหรับคู่สัญญาซึ่งมิได้ให้ความยินยอมด้วยในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น

ข้อยกเว้น

เว้นแต่ ตัวเงินนั้นยังคงใช้ได้กับบุคคลเหล่านี้ คือ

1. ใช้ได้กับคู่สัญญาในตัวเงินนั้น ซึ่งเป็นผู้ทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น และ
2. ใช้ได้กับคู่สัญญาในตัวเงินเฉพาะผู้ที่ยินยอมด้วยในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น และ
3. ใช้ได้กับผู้ซื้อมาก่อนหลังจากที่ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ประจักษ์ (ไม่อาจมองเห็นได้ตามปกติ)
(มาตรา 1007 วรรคสองและวรรค3)

ผล (หลัก)

ตัวเงินนั้นยังคงใช้บังคับได้ หากได้ตกแก่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (สุจริต)
แล้ว กล่าวคือตัวเงินนั้นยังสมบูรณ์ผลบังคับตามเนื้อความที่แก้ไขใหม่ กับ
คู่สัญญาผู้แก้ไขฯ และบรรดาผู้สืบทอดภายหลังการแก้ไขฯ และมีผลบังคับตาม
เนื้อความเดิมกับคู่สัญญาเดิม (ก่อนการแก้ไขฯ) เสมือนดังว่าตัวเงินนั้นมิได้มี
การแก้ไขเปลี่ยนแปลงเลย ซึ่งผู้ทรงมีสิทธิที่จะบังคับเอาได้ทั้ง 2 กรณี (ทั้ง
เนื้อความเดิมและเนื้อความใหม่)

ข้อยกเว้น

เว้นแต่ ผู้ทรงได้ทำการแก้ไขฯ เสียเอง จึงเป็นผู้ทรงที่ไม่ชอบ (ไม่สุจริต) ตัว
เงินนั้นยอมเสียไปทั้งจวบ ผู้ทรงยอมไม่ได้รับประโยชน์จากความเดิมด้วย (ดูคำ
พิพากษฎีกาที่ 3432506)

“ตัวเงินที่มีลายมือชื่อเป็นลายมือ
 ปЛОมหรือเป็นลายมือชื่อที่ลงโดย
 ปราศจากอำนาจ เป็นผลให้ลาย
 มือชื่อนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้ ผู้ใด
 จะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิจากลาย
 มือชื่อนั้นเพื่อยึดหน่วงตัวเงินนั้น
 หรือเพื่อทำให้ตัวเงินนั้นหลุด
 พ้นหรือเพื่อบังคับการใช้เงินเอาแก่
 คู่สัญญาแห่งตัวนั้นไม่ได้ เว้นแต่
 ผู้จะพึงถูกยึดหน่วงหรือถูกบังคับ
 ให้ใช้เงินถูกตัดบทมิให้ยกข้อลาย
 มือชื่อปЛОมหรือลายมือชื่อที่ลง
 โดยปราศจากอำนาจขึ้นเป็นข้อ
 ต่อสู้”

มาตรา 1008 ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติทั้งหลายใน
 ประมวลกฎหมายนี้ เมื่อใดลายมือชื่อในตัวเงินเป็นลายมือ
 ปЛОมก็ดี เป็นลายมือชื่อลงไว้โดยที่บุคคลซึ่งอ้างเอาเป็น
 เจ้าของลายมือชื่อนั้นมิได้มอบอำนาจให้ลงก็ดี ท่านว่าลาย
 มือชื่อปЛОมหรือลงปราศจากอำนาจเช่นนั้นเป็นอันใช้ไม่
 ได้เลย ใคร จะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด
 เพื่อยึดหน่วงตัวเงินไว้ก็ดี เพื่อทำให้ตัวนั้นหลุดพ้นคดี
 หรือเพื่อบังคับการใช้เงินเอาแก่คู่สัญญาแห่งตัวนั้นคนใด
 คนหนึ่งก็ดี ท่านว่าไม่อาจจะทำได้เป็นอันขาด เว้นแต่
 คู่สัญญาฝ่ายซึ่งจะพึงถูกยึดหน่วงหรือถูกบังคับใช้เงินนั้น
 จะอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องตัดบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อปЛОม
 หรือชื่อลงลายมือชื่อปราศจากอำนาจนั้นขึ้นเป็นข้อต่อ
 สู้

แต่ข้อความใด ๆ อันกล่าวมาในมาตรานี้ ท่านมิ
 ให้กระทบกระทั่งถึงการให้สัตยาบันแก่ลายมือชื่อซึ่ง
 ลงไว้โดยปราศจากอำนาจ แต่หากไม่ถึงแก่เป็นลายมือ
 ปЛОม

ความในมาตรา 1008 เป็นเรื่องตัวเงินที่มีลายมือชื่อคู่สัญญาคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน
 เป็นลายมือชื่อปЛОมหรือเป็นลายมือชื่อลงไว้โดยที่บุคคลซึ่งอ้างเอาเป็นเจ้าของลายมือชื่อนั้น
 มิได้มอบอำนาจให้ลง ซึ่งก็คือลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ คำว่า
 “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติทั้งหลายในประมวลกฎหมายนี้” จึงหมายความว่าในกรณีที่มี
 บทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องลายมือชื่อปЛОมหรือลงโดยปราศจากอำนาจในตัวเงินเป็นอย่างอื่นตาม
 ป.พ.พ. ว่าด้วยลักษณะตัวเงินนั้นนอกเหนือจากที่มาตรา 1008 บัญญัติไว้ ก็ต้องบังคับตาม
 บทบัญญัตินั้น ๆ ซึ่งในที่นี้หมายถึงมาตรา 949 และ 1009 นั่นเอง

ลายมือชื่อลงไว้โดยที่บุคคลซึ่งอ้างเขาเป็นเจ้าของลายมือชื่อนั้นมิได้มอบอำนาจให้ลงหรือลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจนั้น หมายถึงการที่บุคคลเขียนลายมือชื่อของผู้อื่นลงในตัวเงินโดยตั้งใจทำแทน แต่เจ้าของลายมือชื่อนั้นมิได้มอบอำนาจให้ลงลายมือชื่อแทน เช่นแดงลงลายมือชื่อขาวโดยตั้งใจลงแทนขาว แต่ขาวมิได้มอบอำนาจให้แดงลงลายมือชื่อแทน จึงเป็นการลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจ แสดงว่ามีการมอบอำนาจให้ลงลายมือชื่อคู่สัญญาแทนกันได้ เช่น ผู้จัดการบริษัทไม่อยู่อาจมอบให้กรรมการลงลายมือชื่อของผู้จัดการลงในเช็คเพื่อส่งจ่ายให้แก่เจ้าหนี้ของบริษัทได้ กรณีไม่เหมือนกับมาตรา 901 ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจมีลักษณะคล้ายกับลายมือชื่อปลอมแต่แตกต่างกันสาระสำคัญ 2 ประการ คือ

(1) ผู้ลงลายมือชื่อของบุคคลอื่นนั้น มิได้ตั้งใจทำแทนแต่ตั้งใจให้ผู้อื่นเข้าใจว่าเป็นลายมือชื่ออันแท้จริงของบุคคลอื่นนั้น (ดูลายมือชื่อในมาตรา 1006) จึงเป็นลายมือชื่อปลอม เพราะเจ้าของลายมือชื่อมิได้ลงลายมือชื่อเอง ส่วนลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจนั้น ผู้ลงลายมือชื่อของบุคคลอื่นนั้น ตั้งใจทำแทน แต่เจ้าของลายมือชื่อนั้นมิได้มอบอำนาจให้ลงลายมือชื่อแทน จึงเป็นลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ

(2) ลายมือชื่อปลอมนั้น เจ้าของลายมือชื่อที่ถูกปลอมจะให้สัตยาบันไม่ได้ เว้นแต่จะถูกต้องครบได้ แต่ลายมือชื่อนั้นยังคงเป็นลายมือชื่อปลอมตลอดไป ส่วนลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ เจ้าของลายมือชื่อที่แท้จริงยอมให้สัตยาบันกันได้ ตามมาตรา 823 วรรคแรก, 402 วรรคท้าย (ดูมาตรา 1008 วรรคแรกตอนท้ายและวรรคท้าย) เมื่อได้ให้สัตยาบันแล้วลายมือชื่อนั้นก็เป็นอันใช้ได้ และจะแสวงสิทธิจากลายมือชื่อนั้นก็ได้ทุกอย่าง

คำว่า “อยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องตักตบก” เป็นถ้อยคำสำนวนในกฎหมายลักษณะพยาน หมายถึง ถูกกฎหมายปิดปากมิให้ยกเรื่องลายมือชื่อปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้ เพราะผู้นั้นอาจแสดงโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายว่าลายมือชื่อนั้นเป็นลายมือชื่อของตนเอง หรือตนเองเป็นผู้มอบหมายให้ผู้นั้นลงลายมือชื่อของตน

ความในมาตรา 1008 อาจสรุปใจความสำคัญได้ดังนี้ คือ วรรคแรก มีหลักอยู่ว่า กรณีที่มีลายมือชื่อในตัวเงินเป็นลายมือชื่อปลอมหรือเป็นลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ ลายมือชื่อนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้ ใครจะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด

- 1) เพื่อยึดหน่วงตัวเงินไว้ หรือ
- 2) เพื่อทำให้ตัวเงินนั้นหลุดพ้น หรือ

3) เพื่อบังคับการใช้เงินเอาแก่คู่สัญญาแห่งตัวนั้นคนใดคนหนึ่ง ไม่อาจทำได้เป็นอันขาด

ข้อยกเว้น

เว้นแต่ คู่สัญญาฝ่ายซึ่งจะพึงถูกยึดหน่วงใน (1) หรือคู่สัญญาฝ่ายซึ่งจะพึงถูกบังคับใช้เงินใน (3) จะอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องตัดบท (หรือถูกกฎหมายปิดปาก) มิให้ยกข้อลายมือเช่นนั้นขึ้นเป็นข้อต่อสู้ (มาตรา 1008 วรรคแรกตอนท้าย)

หรือเว้นแต่คู่สัญญาผู้ต้องรับผิดชอบตามตัวเงิน ได้ใช้เงินไปโดยสุจริตตามตัวเงินที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังเป็นลายมือชื่อปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจ ผู้ใช้เงินนั้นย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดชอบเพราะการใช้เงินใน (2) นั้นได้ (ดูมาตรา 949 และ 1009)

อนึ่ง ความในมาตรา 1008 วรรคท้าย ได้บัญญัติว่า ลายมือชื่อปลอมนั้นให้สัตยาบันไม่ได้ แต่ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจนั้นให้สัตยาบันได้ และย่อมแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดดังกล่าวข้างต้นได้

กรณีตามมาตรา 1008 วรรคแรกมีสาระสำคัญที่จะต้องพิจารณา 3 ประการดังนี้ คือ

1. ตัวเงินที่มีลายมือชื่อปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจ ผู้ทรงจะแสวงสิทธิเพื่อยึดหน่วงตัวเงินนั้นไว้ไม่ได้ (ต้องคืนให้แก่เจ้าของเดิม)

ตัวอย่าง

ตัวสัญญาใช้เงินฉบับหนึ่ง มีคำ แดง และเขียว ลงลายมือชื่อสลักหลังโอนต่อเนื่องกัน มาตามลำดับ โดยมีเหลืองเป็นผู้ทรง ปรากฏว่าคำมิได้ลงลายมือชื่อเองแต่กลายเป็นม่วงซึ่งได้ขโมยตัวฯ นั้นจากคำไปแล้วปลอมลายมือชื่อคำสลักหลังโอนให้แดง ดังนี้ หากคำฟ้องเรียกตัวฯ นั้นคืนจากเหลืองแม้ว่าเหลืองจะได้รับตัวฯ นั้นมาจากเขียวโดยสุจริต และไม่ประมาท เลินเล่ออย่างร้ายแรง เหลืองก็ไม่มีสิทธิในตัวฯ นั้นคิดว่าคำเจ้าของเดิม เหลืองจะยึดหน่วงตัวฯ นั้นไว้ไม่ได้ ต้องคืนให้แก่คำ ทั้งนี้เพราะตัวฯ นั้นขาดสายตรงลายมือชื่อคำที่ถูกม่วงปลอม จึงต้องบังคับตามมาตรา 1008 วรรคแรก (ดูมาตรา 905 วรรค 1-2 ประกอบ)

เว้นแต่ คำผู้อยู่ในฐานะจะพึงถูกเขายึดหน่วงตัวเงินนั้น จะอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องตัดบท (ถูกกฎหมายปิดปาก) มิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ เช่น คำยอมรับกับเหลืองว่าเป็นลายมือชื่อของตัวเอง ม่วงมิได้ปลอม ดังนี้คำจึงอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องตัดบท คือ คำจะถูกกฎหมายปิดปากมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมนั้นขึ้นต่อสู้กับเหลือง เหลืองจึงชอบที่จะยึดหน่วง

ตัวๆ นั้นไว้ได้ ดังนั้นหากคำฟ้องเรียกคืน เหลืองไม่ต้องคืนให้ (มาตรา 1008 วรรคแรก
ตอนท้าย)

ข้อสังเกต

“ใครจะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิ.....เพื่อขิดหน่วงตัวเงินไว้” คำว่า “ใคร” ในที่นี้
หมายถึงผู้ทรงตัวเงินนั่นเอง

2. ตัวเงินที่มีลายมือชื่อปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจ ผู้ใช้เงินจะแสวงสิทธิเพื่อ
ให้ตนหลุดพ้นจากความรับผิดเพราะการใช้เงินไม่ได้ (อาจต้องรับผิดต่อเจ้าของเดิมอีก)

ตัวอย่าง

แดงปลอมลายมือชื่อน้ำเงินผู้สั่งจ่าย สั่งให้ขาวจ่ายเงินแก่ดำตามตั๋วแลกเงินฉบับหนึ่ง
จำนวน 20,000 บาท ดำนำตัวๆ ไปให้ขาวรับรอง ขาวรับรองว่าจะจ่ายเงินตามตัวๆ นั้น ดำได้
สลักหลังลอยตัวๆ นั้นไว้เพื่อเตรียมชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของตน แต่ตัวๆ นั้นได้ตกหายไป
เหลืองเก็บได้แล้วนำตัวๆ นั้นไปเรียกเก็บเงินจากขาวได้สำเร็จ โดยที่ขาวได้จ่ายเงินไปเมื่อตัวถึง
กำหนดโดยสุจริต และไม่ประมาทเลินเล่อ แต่ขาวก็ยังไม่หลุดพ้นจากความรับผิดเพราะการที่
ได้ใช้เงินไปตามตัวๆ นั้น เนื่องจากมีลายมือชื่อน้ำเงินผู้สั่งจ่ายเป็นลายมือชื่อปลอม

เว้นแต่ เฉพาะกรณีที่ตัวๆ นั้นมีลายมือชื่อผู้สลักหลังเป็นลายมือชื่อปลอมๆ โดยที่
ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายไม่ปลอมๆ เช่น แแดงปลอมลายมือชื่อดำสลักหลังลอยให้เหลือง เหลืองนำตัว
ๆ ไปเรียกเก็บเงินได้สำเร็จ เช่นนี้ ขาวยอมแสวงสิทธิเพื่อให้ตนหลุดพ้นจากความรับผิดเพราะ
การใช้เงินนั้นได้ (ดูมาตรา 949) และถ้าเปลี่ยนตัวอย่างใน (2) เป็นเช็คธรรมดาและผู้ใช้เงิน
คือธนาคารขาว ธนาคารขาวยอมหลุดพ้นจากความรับผิดต่อผู้สั่งจ่าย กล่าวคือมีสิทธิหักเงินจาก
บัญชีของน้ำเงินได้ (ดูมาตรา 1009) และธนาคารขาวก็ไม่ต้องรับผิดต่อเจ้าของเดิม (กรณีที่
ธนาคารได้รับรองเช็คนั้นแล้วตามมาตรา 993 วรรคแรก)

ข้อสังเกต

(1) ข้อความที่ว่า “ใครจะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิ.....เพื่อทำให้ตัวเงินนั้นหลุดพ้น” คำ
ว่า “ใคร” ในที่นี้หมายถึงผู้รับรองตั๋วแลกเงิน (มาตรา 931, 937), ผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน
(มาตรา 986), ธนาคาร (ไม่ว่าจะรับรองเช็คนั้นแล้วหรือไม่) และรวมถึงคู่สัญญาคนอื่น ๆ ที่
ถูกผู้ทรงบังคับให้ใช้เงินและได้ใช้เงินไปแล้ว (มาตรา 967 วรรคสาม, 970 วรรคแรก) อนึ่ง
ข้อความที่ว่า “ทำให้ตัวเงินนั้นหลุดพ้น” หมายความว่า ทำให้ตัวเงินนั้นหลุดพ้นไปจากความรับผิด

ผิดตามที่ตนต้องรับผิดชอบก่อนแล้ว ซึ่งก็คือ หลุดพ้นจากความรับผิดเพราะการใช้จ่ายเงินไปตามตัว
นั้น นั่นเอง

(2) สรุปสาระสำคัญในส่วนนี้เพื่อให้เข้าใจง่าย

(2.1) ถ้าลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายในตั๋วเงินเป็นลายมือชื่อปลอมๆ ผู้ใช้เงินไม่หลุดพ้น
จากความรับผิดเพราะการใช้จ่ายเงินนั้น (กรณีต้องด้วยมาตรา 1008 วรรคแรก)

(2.2) ถ้าลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายเป็นลายมือชื่อที่แท้จริง (ไม่ปลอมๆ) แต่ลายมือชื่อผู้
สลักหลังเป็นลายมือชื่อปลอมๆ ผู้ใช้เงินหลุดพ้นจากความรับผิด (กรณีต้องด้วยมาตรา 949
หรือ 1009 แล้วแต่กรณี)

จึงถือได้ว่ามาตรา 949 และ 1009 เป็นข้อยกเว้นของมาตรา 1008 ได้เฉพาะส่วนนี้
แสดงให้เห็นว่ากฎหมายมุ่งประสงค์ให้ผู้ใช้จ่ายเงินใช้ความระมัดระวังในเรื่องลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายยิ่ง
กว่าในเรื่องลายมือชื่อผู้รับเงินหรือลายมือชื่อผู้รับสลักหลัง (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 1634/2492
และคำพิพากษาฎีกาที่ 1404/2494, 2924/2522)

ตัวอย่าง

1. คำพิพากษาฎีกาที่ 131/2496 ธนาคารจ่ายเงินไปตามเช็คที่ปลอมลายมือชื่อผู้
ส่งจ่ายโดยที่แม่คนของผู้ส่งจ่ายเดินเล่อ ก็มีได้ก่อให้เกิดผลคือการปลอมเช็คขึ้นมาโดยตรง
ธนาคารจึงต้องรับผิดชอบให้ผู้ส่งจ่าย แม้ธนาคารจะมีได้ประมาทเดินเล่อ อนึ่ง การที่ธนาคาร
จ่ายเงินของผู้ส่งจ่ายไปตามเช็คปลอมแล้วไม่ยอมใช้เงินนั้นคืนผู้ส่งจ่าย ธนาคารต้องเสียดอกเบี้ย
ร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี เพราะธนาคารผิดนัดไม่ชำระหนี้

2. คำพิพากษาฎีกาที่ 2081/2523 โจทก์เป็นลูกค้าโดยมีบัญชีเงินฝากกับธนาคาร
จำเลยเมื่อเช็คพิพาททั้ง 9 ฉบับไม่ใช่เช็คที่โจทก์ได้รับจากธนาคารจำเลยและลายมือชื่อผู้ส่งจ่าย
ในเช็คดังกล่าวก็มีไม่ใช่ลายมือชื่อของโจทก์ ดังนี้ ธนาคารจำเลยจ่ายเงินตามเช็คพิพาทจากบัญชี
เงินฝากของโจทก์ไปโดยไม่ชอบ ธนาคารจำเลยไม่มีสิทธินำจำนวนเงินในเช็คพิพาททั้งหมดไป
หักเงินในบัญชีเงินฝากของโจทก์

(3) ในกรณีที่ตั๋วเงินมีลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายเป็นลายมือชื่อปลอมๆ ผู้ใช้เงินไม่หลุดพ้นจาก
ความรับผิดก็ตาม แต่ถ้าผู้ส่งจ่ายซึ่งอยู่ในฐานะเป็นผู้ที่จะถึงถูกบังคับให้ใช้เงินอยู่ในฐานะเป็นผู้
ต้องตัดบท (ถูกกฎหมายปิดปาก) เสียแล้ว ผู้ใช้เงินนั้นก็แสวงสิทธิเพื่อให้ตนหลุดพ้นจากความ
รับผิดต่อผู้ส่งจ่ายนั้นได้ เช่น มีผู้ปลอมลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายเช็คสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินตามเช็ค ผู้ส่ง

จำรูว่ามีผู้ปลอมลายมือชื่อของตนสั่งจ่ายเช็ค กลับนิ่งเฉยเสียไม่แจ้งให้ธนาคารทราบเพื่อระงับการจ่ายเงิน หรือผู้สั่งจ่ายอาจแสดงออกโดยชัดแจ้งให้ธนาคารหลงเชื่อว่าเป็นลายมือชื่อของตนเอง เช่น ธนาคารสงสัยลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย ผู้สั่งจ่ายยืนยันว่าเป็นลายมือชื่อของตนเอง เป็นเหตุให้ธนาคารจ่ายเงินไป ดังนี้ผู้สั่งจ่ายนั้นย่อมตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องตัดบท หรือถูกกฎหมายปิดปากมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมๆ นั้นขึ้นต่อสู้ธนาคารได้ ธนาคารจึงแสวงสิทธิจากลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอมได้ นั่นคือ ธนาคารสามารถหักเงินจากบัญชีของผู้สั่งจ่ายได้ (คู่มือตรา 1008 วรรคแรก ตอนท้าย)

3. **ตัวเงินที่มีลายมือชื่อปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจ ผู้ทรงจะแสวงสิทธิเพื่อบังคับการใช้เงิน (ไล่เบี้ย) เอากับคู่สัญญาคนใดไม่ได้** หมายความว่าผู้ทรงจะบังคับการใช้เงินเอากับคู่สัญญาก่อนที่จะมีการสลักหลังปลอมๆ ไม่ได้ หรือฟ้องไล่เบี้ยผ่านลายมือชื่อปลอมๆ ไม่ได้นั่นเอง เพราะต้องอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิจากลายมือชื่อปลอมๆ นั้นไปไล่เบี้ยเขา แต่ผู้ทรงมีสิทธิบังคับการใช้เงิน (ไล่เบี้ย) เอากับคู่สัญญาภายหลังลายมือชื่อปลอมๆ นั้นได้ ตามมาตรา 1006 เพราะไม่ต้องอ้างอิงฯ ลายมือชื่อปลอมๆ ไปไล่เบี้ยเขา

ตัวอย่าง

เช็คธนาคารชวานทองฉบับหนึ่ง มีแดงเป็นผู้สั่งจ่าย นำเงิน เขียว ขาว และเหลือง เป็นผู้สลักหลังติดต่อกันมาตามลำดับ ม่วงเป็นผู้ทรง ถ้าลายมือชื่อเขียวเป็นลายมือชื่อปลอมๆ ผู้ปลอมคือแสด ดังนี้ลายมือชื่อเขียวยอมเสียไป (ใช้ไม่ได้) ทั้งเขียวเองก็มีได้ลงลายมือชื่อสลักหลัง ม่วงจึงฟ้องเขียวไม่ได้ (มาตรา 1008 วรรคแรก, 900 วรรคแรก) ม่วงฟ้องแดงและนำเงินไม่ได้เพราะฟ้องผ่านลายมือปลอม (มาตรา 1008 วรรคแรก) ม่วงมีสิทธิไล่เบี้ยแสด (ผู้ลงลายมือชื่อเขียว), ขาว และเหลือง เพราะมิได้อ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิจากลายมือเขียวที่ถูกปลอมไปไล่เบี้ย และลายมือชื่อแสด, ขาว และเหลืองยังคงสมบูรณ์ใช้บังคับได้ (มาตรา 1006) ทั้งสามคนหลังนี้ต้องผูกพันรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้สลักหลังและต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อม่วง (มาตรา 900 วรรคแรก, 914, 967 วรรคแรก, 989 วรรคแรก)

เว้นแต่ เขียวซึ่งอยู่ในฐานะเป็นผู้ที่จะพึงถูกบังคับให้ใช้เงินอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องตัดบท (ถูกกฎหมายปิดปาก) กล่าวคือเขียวยืนยันหรือยอมรับว่าเป็นลายมือชื่อของตนเอง แสดมิได้ปลอม ดังนี้เขียวยอมถูกกฎหมายปิดปาก ม่วงบังคับการใช้เงินเอากับเขียวได้ (คู่มือตรา 1008

วรรคแรกตอนท้าย) อย่างไรก็ตาม ค่ายมือชื่อของเข็วยังเป็นค่ายมือชื่อปลอมตลอดไป เข็วยไม่สามารถให้สัตยาบันได้ (มาตรา 1008 วรรคท้าย)

แต่ถ้าค่ายมือชื่อเข็วยเป็นค่ายมือชื่อที่แสดงได้ลงไว้โดยที่เข็วยมิได้มอบอำนาจให้ลง จึงเป็นค่ายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ ต่อมาเข็วยได้ให้ความยินยอมหรือยอมรับค่ายมือชื่อนั้น โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย ย่อมถือได้ว่าเข็วยได้ให้สัตยาบันแก่ค่ายมือชื่อนั้นแล้ว เป็นผลให้ค่ายมือชื่อนั้นสมบูรณ์ไม่เป็นค่ายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจอีกต่อไป ม่วงผู้ทรงมีสิทธิฟ้องบังคับการใช้เงินเอาทักสัญญาได้ทุกคน คือ แดง น้ำเงิน เข็วย ขาว และเหลือง ตามมาตรา 900 วรรคแรก, 914, 967 วรรคแรก และ 989 วรรคแรก (มาตรา 1008 วรรคท้าย)

ข้อสังเกต

ตามตัวอย่างใน (3) กรณีที่ธนาคารขวานทองได้จ่ายเงินไปให้แก่ม่วงผู้ทรง ธนาคารมีสิทธิที่จะเรียกเอาเงินที่จ่ายไปนั้นคืนมาได้ในฐานลาภมิควรได้ (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 1845/2524) ทั้งนี้เพราะการที่เข็วยนั้นมีค่ายมือชื่อเข็วยเป็นค่ายมือชื่อปลอม ปกติเข็วยซึ่งอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของเดิมแห่งเข็วยนั้นมีสิทธิเรียกร้องให้ม่วงคืนเข็วยนั้นได้อยู่แล้ว แสดงว่าม่วงมิได้มีสิทธิสมบูรณ์ในเข็วยนั้นเพราะอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1008

ตัวอย่าง กรณีที่มีการปลอมลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายและปลอมลายมือชื่อผู้มีอำนาจส่งจ่ายตัวเงิน (มาตรา 1008 วรรคแรก)

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 3285/2527

ข้อกฎหมาย ป.พ.พ. มาตรา 1008 ป.วิ.พ. มาตรา 172, 183

ตัวสัญญาใช้เงินที่โจทก์นำมาฟ้องเป็นตัวสัญญาใช้เงินปลอม โดยปลอมทั้งลายมือชื่อผู้ออกตัวและปลอมตราประทับ ซึ่ง ไม่ใช่ตราของจำเลยที่ 1 โจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้องบังคับให้จำเลยชำระหนี้ตามตัวสัญญาใช้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1008 ตามคำฟ้อง คำให้การ มิได้กล่าวอ้างถึงข้อต่อสู้ตามข้อยกเว้นตอนท้าย ของ มาตรา 1008 ที่ว่า เว้นแต่คู่สัญญาฝ่ายซึ่งจะพึง ถูกยึดหน่วง หรือถูกบังคับใช้เงินนั้นจะอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องคดีทมิ ให้ยกข้อลายมือชื่อปลอม หรือข้อลงลายมือชื่อ ปราศจากอำนาจ นั้นขึ้นเป็นข้อต่อสู้ไว้เลย คดีจึงไม่มีประเด็นที่ศาล จะวินิจฉัยไปถึงว่า เมื่อฟังว่าลายมือ ในตัวปลอมแล้ว จำเลยจะต้องรับผิดชอบเพราะ

เหตุที่อยู่ ในฐานะเป็นผู้ต้องตัดบท มิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมนั้น เป็นข้อต่อสู้อีก เพราะเป็น การวินิจฉัยนอกประเด็นพิพาท

(2) คำพิพากษาศึกษาที่ 5035/2528

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164, 857, 902, 987, 1006, 1008

ข้อสัญญาเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันระหว่างโจทก์จำเลยมีว่า การส่งจ่ายเช็คต้องลงลายมือชื่อส่งจ่ายโดย ฉ. และ จ. ร่วมกันพร้อมทั้งประทับตราบริษัท โจทก์เป็นสำคัญ เช็คพิพาททั้งสองฉบับปรากฏว่า ลายมือชื่อจ. เป็นลายมือปลอมเช็คนั้นจึงเป็นอันใช้ไม่ได้เลย เพราะมีแต่ฉ. ลงลายมือชื่อส่งจ่ายแต่ผู้เดียวจำเลยจ่ายเงินตามเช็ค ดังกล่าวยอมไม่ทำให้เช็คนั้นหลุดพ้นและยังเป็นการผิดสัญญา เปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันดังกล่าวด้วย การที่ ฉ. ลงลายมือชื่อแท้จริงในเช็คไว้ก็ไม่ทำให้โจทก์อยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องตัดบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ทั้งกรณีไม่ต้องด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1006 การที่จำเลยจ่ายเงินตามเช็คที่มีลายมือชื่อโจทก์ผู้ส่งจ่ายปลอม โดยที่จำเลยไม่นำสืบพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า โจทก์ได้ทำปลอมหรือได้ร่วมกระทำปลอมแล้ว จำเลยจึงไม่มีสิทธินำจำนวนเงินที่จ่ายไปตามเช็คมาลงบัญชีเงินฝากกระแสรายวันว่า โจทก์ เป็นลูกหนี้จำเลยและ โจทก์มีสิทธิให้จำเลยเพิกถอนรายการนั้นเสียได้

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผิดสัญญาเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันและให้ จำเลยคืนเงินที่จำเลยจ่ายไปตามเช็คซึ่งลายมือชื่อโจทก์ผู้ส่งจ่ายเป็น ลายมือชื่อปลอม แล้วนำจำนวนเงินนั้นมาลงบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน แสดงว่าโจทก์เป็นลูกหนี้ กรณีดังกล่าวไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น อายุความจึงมีกำหนดสิบปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164 โจทก์ทราบเรื่องเมื่อเดือนธันวาคม 2518 และฟ้องคดีนี้ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2525 คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

(3) คำพิพากษาศึกษาที่ 2089/2531

ชื่อกฎหมาย ป.พ.พ. มาตรา 821, 823, 1008, 1167

ตามข้อบังคับของบริษัทจำเลยที่ 1 กรรมการสองคนต้องลงลายมือชื่อร่วมกันและประทับตราสำคัญของบริษัท จึงจะมีอำนาจทำการแทนบริษัทและรับอาวัลตัวเงินได้ เมื่อได้ความว่าลายมือชื่อ ส. กรรมการผู้หนึ่งผู้มีอำนาจลงชื่อแทนจำเลยที่ 1 ที่ลงชื่อเป็นผู้รับอาวัลตัวสัญญาใช้เงินเป็นลายมือปลอม การรับอาวัลตัวสัญญาใช้เงินจึงไม่ชอบ การปลอมลายมือชื่อเช่นนี้ไม่ใช่เป็นการทำแทนจำเลยที่ 1 หรือจำเลยที่ 1 เช็ดให้ผู้นั้นเป็นตัวแทนทั้งไม่ได้ความว่าจำเลย

ที่ 1 ได้รับเอาประโยชน์หรือรับเอาผลแห่งการรับอาวัล อันจะถือว่าเป็นการให้สัตยาบันแก่การ
กระทำนั้น การรับอาวัลตัวสัญญาใช้เงินรายนี้จึงไม่ผูกพันจำเลยที่ 1 ให้ต้องรับผิดชอบ

(4) คำพิพากษาศักดิ์ที่ 2511/2538

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420, 442, 1008. ประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่ง มาตรา 183.

จำเลยจะยกข้อต่อสู้ว่าโจทก์กับจำเลยมีข้อตกลงกันว่าหากโจทก์ผู้ฝากละเลยหรือประมาท
เดินเล่อเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้เช็ดไปปลอมลายมือชื่อของผู้ส่งจ่าย และธนาคารหลงเชื่อจ่ายเงิน
ตามเช็คปลอมนั้น ๆ ไป ธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ฝากสำหรับเงินจำนวนที่จ่ายไปนั้นขึ้น
อ้างเป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบว่าโจทก์ตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องตัดบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอม
ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1008 วรรคแรก ตอนท้ายได้ต่อเมื่อ
จำเลยได้จ่ายเงินตามเช็คที่มีผู้ปลอมลายมือชื่อของผู้ส่งจ่ายโดยสุจริตและใช้ความระมัดระวังตาม
สมควรแล้ว มิใช่เป็นการกระทำโดยประมาทเดินเล่ออย่างร้ายแรงและเป็นละเมิด

แม้จำเลยมิได้ให้การต่อสู้ว่าโจทก์ประมาทเดินเล่อจึงต้องร่วมรับผิดชอบด้วย แต่การต้องใช้ค่า
สินไหมทดแทนในมูลหนี้ละเมิดแก่ฝ่ายผู้เสียหายมากน้อยเพียงใดต้องอาศัยพฤติการณ์เป็น
ประมาณ โดยถือความเสียหายที่เกิดขึ้นว่าฝ่ายใดเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงไรด้วย

(5) คำพิพากษาศักดิ์ที่ 6388/2544

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420, 987, 1008

การที่ ร. กับพวกร่วมกันปลอมข้อความในช่องผู้รับเงิน โดยเพียงขีดฆ่าชื่อโจทก์ในช่อง
ผู้รับเงินแล้วปลอมลายมือชื่อผู้มีอำนาจส่งจ่ายของบริษัท ค. กำกับบริเวณที่มีการขีดฆ่าชื่อโจทก์
โดยไม่มีตราประทับของบริษัท ค. ทั้ง ๆ ที่เงื่อนไขการลงลายมือชื่อส่งจ่ายเงินในเช็คในคำขอเปิด
บัญชีกระแสรายวันของบริษัท ค. จะต้องกระทำโดยผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อส่งจ่ายของบริษัท ค.
ตามที่ระบุไว้พร้อมทั้งประทับตราสำคัญของบริษัท เมื่อมีการนำเช็คพิพาททั้งสองฉบับมาเรียก
เก็บเงินจากจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 1 โดยจำเลยที่ 2 ถึงที่ 5 ซึ่งมีหน้าที่ร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง
ของเช็คที่นำไปเรียกเก็บเงินจากจำเลยที่ 1 จึงควรใช้ความระมัดระวังตรวจสอบให้ดีว่า เหตุใด
การลงลายมือชื่อของผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คของบริษัท ค. ตรงที่มีการแก้ไขข้อความ
ในช่องผู้รับเงินจึงไม่มีการประทับตราสำคัญของบริษัท กำกับการแก้ไข และทำการสอบถามผู้มี
อำนาจลงลายมือชื่อส่งจ่ายถึงเหตุที่ไม่มีการประทับตราสำคัญของบริษัท กำกับการแก้ไข

ก่อน เนื่องจากจำเลยที่ 1 ประกอบธุรกิจธนาคาร การจ่ายเงินตามเช็คที่มีผู้มาขอเบิกเงินเป็นธุรกิจอย่างหนึ่งของจำเลยที่ 1 ซึ่งต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำ จำเลยที่ 1 โดยจำเลยที่ 2 ถึงที่ 5 ย่อมต้องมีความระมัดระวังในการตรวจสอบลายมือชื่อของผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็ค ตลอดจนการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความในเช็คมากกว่าวิญญูชนทั่ว ๆ ไป แม้เช็คดังกล่าวจะเป็นเช็คผู้ถือตั้งที่จำเลยให้การก็ตาม เมื่อจำเลยทั้งห้าไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตรวจสอบการแก้ไขข้อความในช่องผู้รับเงินซึ่งไม่มีตราประทับของบริษัท ค. ดังกล่าว เป็นเหตุให้ ร. กับพวกรนำเช็คพิพาทที่ปลอมนั้นเข้าฝากในบัญชีของพวก ร. ซึ่งไม่ใช่บัญชีของผู้มีสิทธิรับเงินตามกฎหมายเพื่อเรียกเก็บเงิน และจำเลยที่ 1 โดยจำเลยที่ 2 ถึงที่ 5 ได้จ่ายเงินเข้าบัญชีของพวก ร. ไป เป็นเหตุให้ ร. กับพวกได้รับเงินไปในการกระทำทุจริตดังกล่าว จึงเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายอันเป็นการกระทำละเมิดต่อ โจทก์ จำเลยทั้งห้าจึงต้องร่วมรับผิดชอบโจทก์

ตัวอย่าง กรณีที่ผู้ส่งจ่ายตัวเงินมีส่วนประมาทเลินเล่อ เป็นผลให้มีการปลอมลายมือชื่อผู้ส่งจ่าย (มาตรา 1008 วรรคแรก)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6280/2538

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 223, 420, 438, 442, 659, 1008.

จำเลยประกอบธุรกิจธนาคาร การจ่ายเงินตามเช็คที่มีผู้มาขอเบิกเงินเป็นธุรกิจอย่างหนึ่งของจำเลยซึ่งต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำจำเลยย่อมมีความชำนาญในการตรวจสอบลายมือชื่อในเช็คว่าเป็นลายมือชื่อของผู้ส่งจ่ายหรือไม่ยิ่งกว่าบุคคลธรรมดา ทั้งจำเลยจะต้องมีความระมัดระวังในการจ่ายเงินตามเช็คยิ่งกว่าวิญญูชนทั่ว ๆ ไป การที่จำเลยจ่ายเงินตามเช็คพิพาทให้แก่ผู้นำมาเรียกเก็บเงินไปโดยที่ลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายไม่ใช่ลายมือชื่อโจทก์ทั้งที่มีตัวอย่างลายมือชื่อโจทก์ที่ให้ไว้กับจำเลยกับมีเช็คอีกหลายฉบับที่โจทก์เคยส่งจ่ายไว้อยู่ที่จำเลย จึงเป็นการขาดความระมัดระวังของจำเลย เป็นการกระทำละเมิดและผิดสัญญาฝากทรัพย์ต่อโจทก์ จำเลยจะยกข้อตกลงยกเว้นความรับผิดชอบที่ระบุไว้ในคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันมาอ้างเพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ได้

การที่เช็คพิพาทซึ่งอยู่ในความครอบครองของโจทก์ตกไปอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นจนกระทั่งมีการปลอมลายมือชื่อ โจทก์นั้นแสดงว่าโจทก์ละเลยไม่ระมัดระวังในการดูแลรักษาแบบพิมพ์เช็คดังกล่าวอันถือได้ว่าโจทก์มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายด้วย การกำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์เพียงใดนั้นต้องอาศัยพฤติการณ์เป็นประมาณ

ตัวอย่าง กรณีที่ผู้ส่งจ่ายเช็คและธนาคารต่างประมาทเงินเลื้อ (มาตรา 1008 วรรคแรก)

คำพิพากษาฎีกาที่ 3844/2538

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 442, 672, 1008.

หนี้ละเมิดอันจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายมากน้อยเพียงใด ต้องอาศัยพฤติการณ์เป็นประมาท ข้อสำคัญคือความเสียหายเกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อภัยน้อยกว่ากันเพียงไร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 442 ประกอบด้วยมาตรา 223 แม้จำเลยจะมีได้ให้การว่าโจทก์จะต้องร่วมรับผิดชอบก็ตามเมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า โจทก์และจำเลยต่างประมาทเงินเลื้อด้วยกันศาลชอบที่จะกำหนดให้จำเลยรับผิดชอบเพียงกึ่งหนึ่งของค่าเสียหายทั้งหมดได้

ตัวอย่าง กรณีที่ไม่ถือว่าผู้ส่งจ่ายเช็คประมาทเงินเลื้อ (มาตรา 1008 วรรคแรก)

คำพิพากษาฎีกาที่ 4637/2536

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30, 672, 1008.

เช็คที่โจทก์เก็บรักษาไว้ที่บ้านก็ดี ที่นำติดตัวไปด้วยโดยเก็บไว้ในกระเป๋าในรถยนต์ก็ดี เป็นการเก็บเช็คและนำเช็คติดตัวไปเพื่อใช้ดังเช่นที่วิญญูชนจะพึงปฏิบัติตามปกติธรรมดา มิได้มีความบกพร่องไม่เก็บเช็คไว้ในที่มั่นคงและปลอดภัยแต่อย่างใด ถือไม่ได้ว่าโจทก์ประมาทเงินเลื้อ การที่เจ้าหน้าที่ของธนาคารจำเลยจ่ายเงินตามเช็คพิพาทไป แม้จะอ้างว่าปราศจากความประมาทเงินเลื้อ แต่เมื่อลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายในเช็คเป็นลายมือชื่อปลอม ไม่ใช่ลายมือชื่อโจทก์ทั้งรูปลักษณะตัวอักษรแตกต่างจากตัวอย่างลายมือชื่อ สามารถเห็นได้โดยไม่ต้องอาศัยคำวินิจฉัยของผู้เชี่ยวชาญ จำเลยจึงหาเหตุพ้นจากความรับผิดชอบไปไม่ดังที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 1008

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผิดสัญญาฝากเงินประเภทเงินฝากกระแสรายวันซึ่งมีข้อตกลงว่าในการใช้เช็คส่งจ่ายเงินจากบัญชีของโจทก์จะต้องลงลายมือชื่อโจทก์เป็นผู้ส่งจ่าย แต่จำเลยจ่ายเงินตามเช็คที่มีผู้ปลอมลายมือชื่อโจทก์ จึงขอให้จำเลยคืนเงินที่จำเลยหักไปจากบัญชีของโจทก์เป็นกรณีที่ไม่มิกฎหมายบัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะจึงมีอายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164 เดิม(มาตรา 193/30 ที่แก้ไขใหม่)

ตัวอย่าง กรณีที่ไม่ถือว่าเป็นการปลอมลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายเช็ค (มาตรา 1008 วรรคแรก)

คำพิพากษาฎีกาที่ 1507/2514

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 264, 265, 268 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 987, 988

ถ้าพิมพ์แบบพิมพ์เช็คที่ธนาคารได้จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อให้ลูกค้าของธนาคารใช้เป็นหนังสือตราสาร คำสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินแก่ผู้รับเงินที่ยังไม่ได้ลงชื่อผู้สั่งจ่ายและกรอกรายการอื่นดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 988 ให้ครบถ้วนบริบูรณ์แบบพิมพ์นั้นก็ยังไม่เป็นเช็คหรือตัวเงินที่ใช้ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

ถึงแม้แบบพิมพ์ที่จำเลยใช้กรอกข้อความรายการทำให้ใช้ได้เป็นเช็ค จะมีชื่อแบบพิมพ์เช็คที่ธนาคารได้จัดพิมพ์ขึ้นไว้ให้ใช้เมื่อปรากฏว่าลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายเป็นลายมือชื่อของจำเลยเอง มิได้ปลอมลายมือชื่อของบุคคลอื่นใด เช็คนั้นย่อมไม่ใช่เอกสารปลอมหรือตัวเงินปลอม

เมื่อเอกสารที่จำเลยนำไปใช้ไม่ใช่เป็นตัวเงินปลอม แม้จำเลยจะนำไปใช้ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชนจำเลยก็ยังไม่มีความผิดฐานใช้ตัวเงินปลอม

ตัวอย่าง กรณีที่ผู้สั่งจ่ายใช้สิทธิโดยไม่สุจริต (มาตรา 1008 วรรคแรก)

คำพิพากษาฎีกาที่ 3374/2532

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5, 1008. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55. การที่โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าของบัญชีกระแสรายวันเป็นผู้จัดหรือรู้เห็นในการจัดให้มีการทำปลอมเช็คพิพาท โดยใช้วิธีการลอกทาบแบบลายมือชื่อ โจทก์ แล้วให้ผู้อื่นนำเช็คพิพาทมาเบิกเงินในบัญชีกระแสรายวันของโจทก์จากธนาคารจำเลยนั้น ถือได้ว่าโจทก์ใช้สิทธิโดยไม่สุจริต โดยการนำเช็คพิพาทปลอมมาเรียกร้องให้จำเลยรับผิดใช้เงินตามเช็ค โดยอ้างว่าลายมือชื่อปลอม โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

แผนภูมิที่ 29

ตัวเงินปลอม

เกิดขึ้นได้ 2 กรณีคือ

- 1. ตัวเงินปลอมด้วยการที่มีผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความสำคัญในตัวเงินนั้น (มาตรา 1007)
- 2. ตัวเงินปลอมด้วยการที่มีผู้ปลอมลายมือชื่อผู้ชื่อกฎหมายคนหนึ่งในตัวเงินนั้น หรือปลอมลายมือชื่อกฎหมายคนหนึ่งที่ตนได้ในตัวเงินนั้น โดยที่เขาไม่อนุญาต (มิได้มอบอำนาจ) ให้ลงแทน เป็นการลงลายมือชื่อเขาโดยปราศจากอำนาจ (มาตรา 1008)

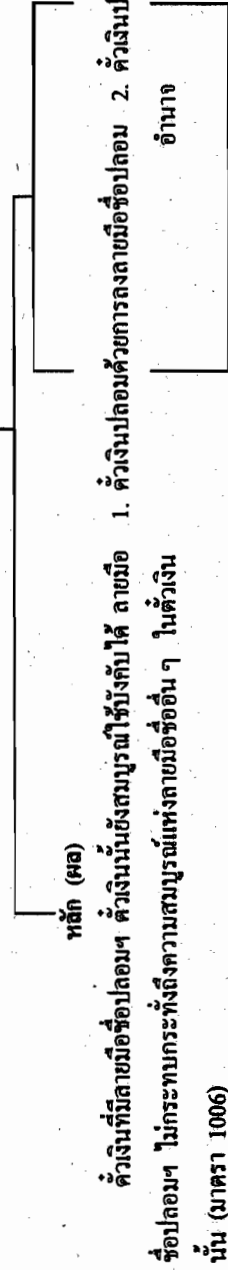
ข้อความสำคัญในตัวเงินที่ถูกแก้ไข เช่น

- (1) วันเดือนปีที่ลงไม่ตัวเงิน
- (2) จำนวนเงินตามตัวเงิน(ทั้งที่เป็นตัวเลขและตัวหนังสือ)
- (3) วันเดือนปีที่ถึงกำหนดใช้เงิน
- (4) สถานที่ใช้เงิน
- (5) กรณีที่ผู้จ่ายได้รับรอง โดยมีได้ระบุสถานที่ใช้เงินไว้ แต่มีผู้ไปเติมสถานที่ใช้เงิน โดยที่ผู้รับรองมิได้ยินยอมด้วย

แผนภูมิที่ 30

ค้ำเงินปลอมด้วยการที่มีผู้ลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจ

(มาตรา 1008)

ค้ำเงินที่มีลายมือชื่อปลอมฯ ค้ำเงินนั้นยังสมบูรณ์ใช้บังคับได้ ลายมือชื่อปลอมฯ ไม่กระทบกระทั่งถึงความสมบูรณ์แห่งลายมือชื่ออื่น ๆ ในค้ำเงินนั้น (มาตรา 1006)

หลัก (ผอ)

-ลายมือชื่อที่ถูกปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจนั้น เป็นอันเสียเปล่าไป (ใช้ไม่ได้) กับเจ้าของลายมือชื่อนั้น (แต่ไม่กระทบกระทั่งไปถึงลายมือชื่ออื่น ๆ ในค้ำเงินนั้น -มาตรา 1006) -และผู้ใช้จะแสวงสิทธิหรืออย่างหนึ่งอย่างใดจากค้ำเงินที่มีลายมือชื่อปลอม หรือลงโดยปราศจากอำนาจในกรณีดังต่อไปนี้ไม่ได้ คือ

- (1) เพื่อติดหน่วงค้ำเงินนั้นไว้
ข้อยกเว้น
เว้นแต่ ผู้ที่จะพึงถูกยึดค้ำเงินนั้นอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องคดีบท (ถูกกฎหมายปิดปาก) มิให้ยกข้อลลายมือชื่อปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจขึ้นเป็นข้อต่อสู้(มาตรา1008วรรคแรก) อำนาจ (ดูมาตรา 949 และ 1009)
- (2) เพื่อทำให้ค้ำเงินนั้นหมดสิ้น
ข้อยกเว้น
เว้นแต่ ผู้ใช้เงินอาจหลุดพ้นจากความรับผิดชอบเป็นผู้ต้องคดีบท (ถูกกฎหมายปิดปาก) มิให้ยกข้อลลายมือชื่อปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจขึ้นเป็นข้อต่อสู้ (มาตรา 1008 วรรคแรก)
- (3) เพื่อบังคับการใช้เงินเอาแต่ผู้สัญญาแห่งค้ำเงินนั้นคนหนึ่งคนใด
ข้อยกเว้น
เว้นแต่ ผู้ที่จะพึงถูกบังคับให้ใช้เงินนั้นอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องคดีบท (ถูกกฎหมายปิดปาก) มิให้ยกข้อลลายมือชื่อปลอม หรือลงโดยปราศจากอำนาจขึ้นเป็นข้อต่อสู้ (มาตรา 1008 วรรคแรก)

**“บทคุ้มครองธนาคารให้ถือว่า
ธนาคารใช้เงินไปถูกระเบียบ
ถ้าใช้เงินไปตามทางคำปกติโดย
สุจริตและไม่ประมาทเลินเล่อ
แม้ลายมือชื่อผู้สัถกหลังใดเป็น
ลายมือปลอมหรือลงโดย
ปราศจากอำนาจ ธนาคารก็ไม่
ต้องนำสืบ”**

มาตรา 1009 ถ้ามีผู้นำตัวเงินชนิดจะพึงใช้เงินตามเขาสั่ง
เมื่อทวงถามมาเบิกต่อธนาคารใด และธนาคารนั้นได้ใช้
เงินให้ไปตามทางคำปกติโดยสุจริตและปราศจากประมาท
เลินเล่อไซร้ท่านว่าธนาคารไม่มีหน้าที่จะต้องนำสืบ
ว่าการสัถกหลังของผู้รับเงินหรือการสัถกหลังใน
ภายหลังรายใด ๆ ได้ทำไปด้วยอาศัยรับมอบอำนาจแต่
บุคคลซึ่งอ้างเอาเป็นเจ้าของคำสัถกหลังนั้น และถึงแม้ว่า
รายการสัถกหลังนั้น จะเป็นสัถกหลังปลอมหรือปราศ
อำนาจก็ตาม ท่านให้ถือว่าธนาคารได้ใช้เงินไปถูกระเบียบ

มาตรา 1009 นี้ กล่าวถึงผลของการที่**ธนาคาร**ได้ใช้เงินไปตามตัวเงินชนิดจะพึงใช้เงินตามเขาสั่งเมื่อทวงถาม

ข้อความที่ว่า “ตัวเงินชนิดจะพึงใช้เงินตามเขาสั่งเมื่อทวงถาม” หมายถึงเช็คและตัวแลกเงินของธนาคารชนิดที่ให้ใช้เงินเมื่อทวงถาม

คำว่า “ตามทางคำปกติ” หมายถึง ตามประเพณีหรือวิธีการที่ธนาคารทั้งหลายยอมรับให้มีการกระทำกัน มิใช่ทำแต่เพียงบางธนาคารหรือบางกลุ่ม เช่น เวลาเปิดทำการของธนาคารในวันธรรมดาจะระหว่างเวลา 08.30 น. ถึงเวลา 15.30 น. เป็นต้น

ข้อความที่ว่า “ธนาคารได้ใช้เงินให้ไป....โดยสุจริตและปราศจากประมาทเลินเล่อ” หมายความว่าธนาคารได้จ่ายเงินไปให้แก่ผู้ทรงซึ่งถือตัวเงินนั้นมาขึ้นเงินเพราะเข้าใจโดยสุจริตว่าผู้นั้นเป็นผู้ทรงตามกฎหมาย และมีสิทธิบริบูรณ์ในตัวเงินนั้นและธนาคารได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรทั้งในการใช้เงินและการพิจารณาตัวผู้ถือตัวเงินอย่างถ่องแท้แล้ว

ข้อความที่ว่า “การสัถกหลังในภายหลังรายใด ๆ ได้ทำด้วยอาศัยรับมอบอำนาจแต่บุคคลซึ่งอ้างเอาเป็นเจ้าของคำสัถกหลังนั้น” หมายความว่า การสัถกหลังของผู้รับเงินหรือผู้สัถกหลังต่อ ๆ มาในภายหลังนั้นได้มีการรับมอบอำนาจจากเจ้าของคำสัถกหลังเดิมหรือไม่กรณีเป็นเรื่องการลงลายมือชื่อผู้สัถกหลังโดยได้รับมอบอำนาจจากเจ้าของลายมือนั้นเอง

มาตรานี้วางหลักไว้ว่า ธนาคารจะหลุดพ้นจากความรับผิดเพราะการใช้เงินไปตามตัว
เงินดังกล่าว ต่อเมื่อต้องด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

ธนาคารได้ใช้เงินไปตามทางค้ำปกติ (คือในระหว่างวัน-เวลาที่เปิดทำการและใน
ธนาคาร)

ธนาคารได้ใช้เงินไปโดยสุจริตและปราศจากประมาทเลินเล่อ และ
ธนาคารไม่มีหน้าที่ต้องนำสืบพิสูจน์ว่าตัวเงินนั้นจะมีการสลักหลังปลอมหรือสลักหลัง
โดยปราศจากอำนาจหรือไม่ (มาตรา 1009) เพียงแต่ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายไม่ปลอม
(มาตรา 1008) ก็เพียงพอแล้ว และให้ถือว่าธนาคารได้ใช้เงินไปถูกระเบียบ
(ธนาคารมีสิทธิหักเงินจากบัญชีเงินฝากกระแสรายวันของผู้สั่งจ่ายได้

ข้อยกเว้น

ธนาคารจะไม่หลุดพ้นจากความรับผิดเพราะการใช้เงินต่อเมื่อต้องด้วยหลักเกณฑ์ข้อใด
ข้อหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

1. ธนาคารได้ใช้เงินไปนอกทางค้ำปกติ (คือกระทำไปโดยมิใช่ทางค้ำปกติ) (มาตรา
1009) หรือ
2. ธนาคารได้ใช้เงินไปโดยทุจริต หรือประมาทเลินเล่อ (มาตรา 1009) หรือ
3. ธนาคารได้ใช้เงินไปตามตัวเงินที่มีลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายเป็นลายมือชื่อปลอมหรือเป็น
ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ (มาตรา 1008)

ดังนี้ ถ้าธนาคารได้ใช้เงินไปต้องด้วยข้อหนึ่งข้อใดดังกล่าวข้างต้น ให้ถือว่าธนาคารได้
ใช้เงินไปโดยไม่ถูกระเบียบ (ธนาคารไม่มีสิทธิหักเงินจากบัญชีฯ ของผู้สั่งจ่าย)

ตัวอย่าง

ก. ออกเช็คธนาคารหัวหมาก สั่งให้ธนาคารหัวหมากจ่ายเงินแก่ ข. ข. สลักหลัง
โอนเช็คชำระหนี้ ค. ค. ทำเช็คหาย แฉงเก็บได้จึงปลอมลายมือชื่อ ค. สลักหลังโอนขายลดให้
ง. ง. รับเชิคนั้นไว้โดยสุจริตและไม่ประมาทฯ แล้วนำเชิคนั้นไปเรียกรับเงินจากธนาคาร
หัวหมาก ธนาคารหัวหมากได้ใช้เงินไปตามทางค้ำปกติโดยสุจริตและปราศจากประมาท
เลินเล่อ ดังนี้ ถือว่าธนาคารหัวหมากได้ใช้เงินไปถูกระเบียบแล้ว แม้ว่าจะมีลายมือชื่อ ค. ผู้
สลักหลังเป็นลายมือชื่อปลอมก็ตาม ธนาคารหัวหมากย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดเพราะการที่
ได้ใช้เงินไปนั้นแล้ว (มาตรา 1009) จึงมีสิทธิหักเงินจากบัญชีฯ ของ ก. ผู้สั่งจ่ายได้ และ

ธนาคารหัวหน้ามากก็ไม่ต้องรับผิดชอบใช้เงินให้แก่ ก. เจ้าของเดิมอีกแต่อย่างใด ตรงกันข้าม ถ้าธนาคารหัวหน้ามากได้ใช้เงินไปต้องช่วยชดเชยวันชื้อหนึ่งชื้อใดดังกล่าวแล้วนั้น ธนาคารหัวหน้ามากย่อมไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบ กล่าวคือธนาคารหัวหน้ามากจ่ายเงินไปโดยไม่ถูกระเบียบ จึงไม่มีสิทธิหักเงินจากบัญชีของผู้สั่งจ่าย (มาตรา 1009)

คำพิพากษาฎีกาที่ 270/2496 ธนาคารได้ใช้เงินไปตามเช็คฉบับหนึ่ง ตามทางค้าปกติโดยสุจริต และปราศจากประมาทเลินเล่อ แม้จะสลักหลังปลอม ก็ถือว่าธนาคารใช้เงินไปถูกระเบียบ (มาตรา 1009)

คำพิพากษาฎีกาที่ 2081/2523 โจทก์เป็นลูกค้าโดยมีบัญชีเงินฝากกับธนาคารจำเลย เมื่อเช็คพิพาททั้ง 9 ฉบับไม่ใช่เช็คที่โจทก์ได้รับไปจากธนาคารจำเลย และลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายในเช็คดังกล่าวก็ไม่ใช่ลายมือชื่อของโจทก์ ดังนี้ ธนาคารจำเลยจ่ายเงินตามเช็คพิพาทจากบัญชีเงินฝากของโจทก์ไปโดยไม่ชอบ ธนาคารจำเลยไม่มีสิทธินำจำนวนเงินในเช็คพิพาททั้งหมดไปหักเงินในบัญชีเงินฝากของโจทก์ (มาตรา 1008)

ข้อสังเกต

(1) การที่ผู้สั่งจ่ายเช็คไปเปิดบัญชีเงินฝากประเภทกระแสรายวัน จำต้องให้ตัวอย่างลายมือชื่อของตนไว้กับธนาคาร ธนาคารจึงต้องรู้จักคุ้นเคยลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายเป็นอย่างดี แต่ในกรณีที่เช็คนั้นได้มีการสลักหลังโอนต่อ ๆ กันไป บรรดาผู้สลักหลังทั้งหลายเหล่านั้น มิได้มีนิติสัมพันธ์กับธนาคารมาก่อน ธนาคารจึงไม่จำเป็นต้องรู้จักลายมือชื่อของบรรดาผู้สลักหลังดังกล่าว ดังนั้น กรณีตามมาตรา 1008 กับ 1009 กฎหมายต้องการให้ธนาคารใช้ความระมัดระวังในเรื่องลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายยิ่งกว่าในเรื่องลายมือชื่อผู้รับเงินหรือลายมือชื่อผู้รับสลักหลัง (คำพิพากษาฎีกาที่ 1634/2492) แต่มาตรา 1008 ที่จะนำมาใช้กับมาตรา 1009 เป็นเรื่องลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายในตั๋วเงินเป็นลายมือชื่อปลอม ส่วนมาตรา 1009 เป็นเรื่องลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม (คำพิพากษาฎีกาที่ 131/2496)

(2) การที่ตั๋วเงินมีลายมือชื่อผู้สลักหลังเป็นลายมือชื่อปลอมหรือเป็นลายมือชื่อที่ลงไว้โดยปราศจากอำนาจ ปกติมาตรา 1008 วรรคแรกบัญญัติให้ลายมือชื่อดังกล่าวเสียไปหรือใช้ไม่ได้ ผู้ใช้เงินจะอ้างตนให้หลุดพ้นจากความรับผิดชอบไม่ได้ แต่มาตรา 949 และ 1009 ได้บัญญัติให้ผู้ใช้นั้นหลุดพ้นจากความรับผิดชอบได้ จึงถือว่ามาตรา 949 และ 1009 เป็น

ข้อยกเว้นของมาตรา 1008 (ดูข้อความที่ว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติทั้งหลายในประมวลกฎหมายนี้”

(3) ถ้าผู้จ่ายเงินได้จ่ายเงินไปตามตัวเงินที่มีลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายเป็นลายมือชื่อปลอมหรือเป็นลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจแล้ว ผู้จ่ายเงินย่อมไม่หลุดพ้นจากความรับผิดเพราะการจ่ายเงินตามมาตรา 1008 เพราะมาตรา 949 และ 1009 มิได้คุ้มครองไปถึงลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายด้วย กรณีจึงต้องบังคับตามมาตรา 1008 วรรคแรก คือ ผู้จ่ายเงินไม่หลุดพ้นจากความรับผิดเว้นแต่ผู้ที่จะพึงถูกบังคับให้จ่ายเงิน (เช่นผู้สั่งจ่ายเช็ค) อยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องตัดบท (ถูกกฎหมายปิดปาก) มิให้ยกเรื่องลายมือชื่อปลอมหรือลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจขึ้นเป็นข้อต่อสู้

(4) มาตรา 949 และ 1009 ใช้กับตัวเงินประเภทระบุชื่อ (ตัวระบุชื่อ) หรือตัวผู้ถือก็ได้ เพราะตัวเงินชนิดนี้จะพึงใช้เงินตามเขาสั่งเมื่อทวงถามตามมาตรา 1009 นั้น ผู้ทรงตัวผู้ถือก็อยู่ในฐานะเช่นนั้นได้ แม้ว่ามาตรา 949 และ 1008 จะพูดถึงการสลักหลังทำให้เข้าใจว่ามีความหมายเฉพาะตัวระบุชื่อเท่านั้น และเหตุที่มาตรา 949 และ 1009 มิได้กล่าวถึงตัวผู้ถือไว้โดยเฉพาะอาจเป็นเพราะมีมาตรา 310 และ 316 กล่าวไว้ชัดเจนแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องกล่าวซ้ำอีก

(5) มาตรา 1009 มุ่งบังคับกับเช็คทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นเช็คธรรมดา (Opened Cheque) หรือเช็คขีดคร่อม (Crossed Cheque) แต่เช็คขีดคร่อมนั้นมีวิธีการพิเศษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 994 ซึ่งธนาคารผู้จ่ายเงินจะหลุดพ้นจากความรับผิดแค่ไหนเพียงใดต้องบังคับตามมาตรา 998

ตัวอย่าง กรณีที่ถือว่าธนาคารผู้จ่ายเงินไปโดยประมาทเงินต่อตามมาตรา 1009

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 2924/2522

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420, 659, 1008

ธนาคารจำเลยเป็นผู้รับฝากเงินเป็นอาชีพโดยหวังผลประโยชน์ในบำเหน็จค่าฝาก หรือจากการเอาเงินฝากของผู้ฝากไปแสวงหาประโยชน์ได้ มีหน้าที่ตามกฎหมายจะต้องใช้ความระมัดระวังและความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษตรวจสอบลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายว่าเหมือนลายมือชื่อที่ให้ตัวอย่างไว้กับจำเลยหรือไม่ หากเห็นว่าลายมือชื่อสั่งจ่ายในเช็คพิพาทไม่เหมือนตัวอย่างที่ให้ไว้ จำเลยก็ชอบที่จะปฏิเสธการจ่ายเงิน ฉะนั้นการที่จำเลยได้จ่ายหรือหักบัญชีเงินฝากของโจทก์ให้บุคคลอื่น ไปจึงถือได้ว่าเป็นความประมาทเงินต่อของจำเลยจำเลยจึงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

(2) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3479/2528

**ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 657, 665 พระราชบัญญัติการธนาคาร
พาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 4**

โจทก์กับ ส. ตกลงซื้อขายพลอยกันที่ธนาคารจำเลยที่ 1 สาขาลุงต่อหน้าจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้จัดการธนาคารแล้ว โจทก์รับเช็คที่ ส. สั่งจ่ายเป็นค่าซื้อพลอยรวมเป็นเงิน 450,000 บาท เช็คดังกล่าวเป็นเช็คจำเลยที่ 1 สาขาลุง และลงวันที่สั่งจ่ายในวันที่ซื้อขายกันนั้นจำเลยที่ 2 รับรองว่าเช็คดังกล่าวนำเข้าบัญชีเงินฝากกระแสรายวันได้เพราะ ส. มีเงินอยู่ในบัญชีพอที่จะใช้เงินตามเช็ค แม้ความจริง ส. จะไม่มีเงินอยู่ในบัญชีแต่จำเลยที่ 2 มีอำนาจผ่านเงินทางบัญชีให้ ส. ซึ่งเป็นลูกค้ำของธนาคารไปก่อนได้ โจทก์จึงมอบเช็คดังกล่าวให้จำเลยที่ 2 เพื่อเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน และในวันเดียวกันนั้น โจทก์ใช้เช็คสั่งจ่ายเงิน 400,000 บาท จากบัญชีเงินฝากกระแสรายวันเข้าเปิดบัญชีเงินฝากประจำ เมื่อเช็คดังกล่าวจำเลยสามารถตรวจสอบได้ทันทีว่าเรียกเก็บเงินไม่ได้ และชอบที่จะปฏิเสธการจ่ายเงินทันทีในวันนั้น แต่จำเลยไม่ได้ปฏิเสธการจ่ายถือว่าเช็คดังกล่าวเรียกเก็บเงินได้ ดังนั้น การเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันของโจทก์จึงสมบูรณ์ และการที่โจทก์ใช้เช็คสั่งจ่ายเงิน 400,000 บาท จากบัญชีเงินฝากกระแสรายวันเข้าเปิดบัญชีเงินฝากประจำก็เป็นการสมบูรณ์ด้วย

เมื่อจำเลยขีดฆ่ารายการที่โจทก์นำเช็คซึ่ง ส. ชำระหนี้ค่าพลอยเข้าบัญชี ออกจากบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน และโอนเงินโจทก์จากบัญชีเงินฝากประจำไปเข้าบัญชีเงินฝากกระแสรายวันโดยผลการ เป็นการ ไม่ชอบ เป็นเหตุให้โจทก์ขาดเงินตามเช็คดังกล่าวไปรวม 450,000 บาท จำเลยต้องรับผิดชอบใช้เงินจำนวนดังกล่าวให้โจทก์

ตัวอย่าง กรณีที่ไม่ถือว่าธนาคารใช้เงินไปโดยประมาทเลินเล่อตามมาตรา 1009

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4568/2530

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420, 998, 1009.ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55.

โจทก์กล่าวอ้างว่า โจทก์เป็นเจ้าของเช็คซึ่งธนาคาร ร.ในต่างประเทศมีคำสั่งให้ธนาคารจำเลยใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่ห้างฯ อ.เพื่อชำระหนี้ค่าตัว โดยสารเครื่องบิน แต่ห้างฯ อ. ไม่ได้รับเช็คดังกล่าว โจทก์จึงได้ส่งเช็คฉบับใหม่มาชำระให้แก่ห้างฯ อ.อีกฉบับหนึ่ง ปรากฏว่าจำเลยได้ใช้เงินตามเช็คฉบับแรกซึ่งมีผู้ปลอมตรา ประทับและลายมือชื่อผู้จัดการห้างฯ อ. มาเรียกเก็บเงินไป

แล้วดังนี้ โจทก์ในฐานะเจ้าของเช็คพิพาทผู้มีสิทธิในเงินจำนวนที่สั่งจ่ายตามเช็คซึ่งยังไม่ตก ไป
ถึงมือผู้รับเงินตามความประสงค์ของโจทก์ ย่อมมีอำนาจฟ้องจำเลยได้

ธนาคารจำเลยใช้เงินตามเช็คพิพาทอันเป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะแก่ธนาคาร ส. ซึ่งส่งเช็คมาเรียก
เก็บเงิน เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าเช็คขีดคร่อมที่ส่งมาเรียกเก็บ โดยธนาคารอื่น เป็นหน้าที่
ของธนาคารผู้รับเช็คที่จะตรวจสอบไม่ใช่หน้าที่ของธนาคารผู้จ่ายเงินดังกล่าว การที่จำเลยมิได้
ตรวจสอบลายมือชื่อและตราประทับของผู้สลักหลังในเช็คพิพาท ยังถือไม่ได้ว่าจำเลยได้ใช้เงิน
ตามเช็คไปโดยประมาทเลินเล่อ.

“ผู้ทรงซึ่งที่ทำตัวเงินหายหรือถูกลัก มีหน้าที่ต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือ ไปยังคู่สัญญาคนก่อน ๆ เพื่อให้ บอกปิดการใช้เงิน”	มาตรา 1010 เมื่อผู้ทรงตัวเงินซึ่งหายหรือถูกลักทราบ เหตุแล้วในทันใดนั้นต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้ ออกตัวเงิน ผู้จ่าย ผู้สมอ้างยามประสงค์ ผู้รับรองเพื่อ เจ้าหน้าที่และผู้รับอาวัล ตามแต่มี เพื่อให้บอกปิดไม่ใช้เงิน ตามตัวเงินนั้น
---	--

ตัวเงินที่เจ้าของทำตกหาย หรือถูกเขาลักเอาไป ฯลฯ มีความหมายคล้ายคลึงกัน
เพราะตัวเงินได้หลุดพ้นไปจากความครอบครองของผู้ทรงเดิม (เจ้าของเดิม) โดยที่เขามิได้
สมัครใจ กฎหมายกำหนดว่า เมื่อผู้ทรงทราบแล้วต้องรีบบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้เป็น
คู่สัญญาที่มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินตามตัวนั้นทราบโดยไม่ชักช้า ซึ่งได้แก่ ผู้ออกตัวสัญญาใช้เงิน
(มาตรา 982, 983 (7)), ผู้จ่ายเงินตามตัวแลกเงิน (มาตรา 908, 909 (3)), ผู้จ่ายเงินตามเช็ค
(ธนาคาร) (มาตรา 987, 988 (3)), ผู้สมอ้างยามประสงค์ (มาตรา 950), ผู้รับรองเพื่อเจ้าหน้าที่
(มาตรา 953) และผู้รับอาวัล (มาตรา 939, 940) แล้วแต่ว่าจะมีผู้ใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้เขา
เหล่านั้นบอกปิดไม่ใช้เงินตามตัวเงินนั้น

เหตุที่ต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือก็เพราะเพื่อประโยชน์ในการนำสืบกรณีมีปัญหา ซึ่งถ้า
ผู้ทรงไม่รีบบอกกล่าวในทันใด หากต่อมาผู้ใช้นั้นได้ใช้เงินไปโดยสุจริต ผู้ทรงจะกล่าวหา
ว่าผู้จ่ายเงินได้ใช้เงินโดยประมาทตามมาตรา 949 หรือ 1009 ไม่ได้ แต่ถ้าผู้ทรงได้บอกกล่าว
เป็นหนังสือแล้วผู้จ่ายเงินไม่นำพาต่อคำบอกกล่าวดังกล่าว และได้ใช้เงินให้กับผู้ทรงตัวเงินไม่

ขอด้วยกฎหมาย ดังนี้ ผู้ใช้เงินนั้นยังไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบเพราะการใช้เงินตามมาตรา 949 หรือ 1900 แล้วแต่กรณี

ตัวอย่าง

ก. สั่งจ่ายเช็คผู้ถือของธนาคารหัวหมากฉบับหนึ่งชำระหนี้ ข. เมื่อ 1 ธ.ค. 25 แต่ ก. ลงวันที่ในเช็คเป็นวันที่ 27 ธ.ค. 25 ประมาณกลางเดือนธันวาคม 2525 ข. ทำเช็คนั้นหายไป ข. จึงทำหนังสือบอกกล่าวไปยังธนาคารหัวหมากเพื่อขอปิดการจ่ายเงินตามเช็คนั้น ค. เก็บเช็คนั้นได้ นำไปขึ้นเงินจากธนาคารหัวหมากได้ ธนาคารหัวหมากยังไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบเพราะการใช้เงินตามมาตรา 1009 เพราะถือว่าใช้เงินไปโดยประมาทเลินเล่อ ข. ผู้ทรงเดิมอาจฟ้องธนาคารหัวหมากในฐานะละเมิด และ ถ้า ข. ฟ้อง ก. ผู้สั่งจ่ายตามมูลหนี้เดิมก่อนออกเช็ค ก. ผู้สั่งจ่ายอาจฟ้องให้ธนาคารรับผิดชอบก็ได้⁴⁸

“ตัวเงินที่หายก่อนถึงกำหนดใช้เงิน ผู้ทรงสิทธิร้องขอให้ผู้สั่งจ่ายออกตัวเงินใหม่ แต่ผู้สั่งจ่าย มีสิทธิเรียกให้ผู้ทรงวางประกัน”

มาตรา 1011 ถ้าตัวเงินหายไปแต่ก่อนเวลาล่วงเลยกำหนดใช้เงิน ท่านว่าบุคคลซึ่งได้เป็นผู้ทรงตัวเงินนั้นจะร้องขอไปยังผู้สั่งจ่ายให้ ให้ตัวเงินเป็นเนื้อความเดียวกันแก่ต้นใหม่อีกฉบับหนึ่งก็ได้ และในการนี้ถ้าเขาประสงค์ ก็วางประกันให้ไว้แก่ผู้สั่งจ่าย เพื่อไว้ทดแทนที่เขาหากจะต้องเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดในกรณีที่ตัวเงินซึ่งว่าหายนั้นจะกลับหาได้

อนึ่ง ผู้สั่งจ่ายรับคำขอร้องตั้งว่ามานั้นแล้ว หากขอปิดไม่ยอมให้ตัวเงินคู่ฉบับเช่นนั้น อาจถูกบังคับให้ออกให้ก็ได้

คำว่า “ตัวเงินหาย” ตามมาตรานี้ น่าจะรวมถึงตัวเงินถูกลัก ฯลฯ ด้วย ปกติผู้ทรงตัวเงินมีหน้าที่ต้องนำตัวเงินไปยื่นให้เขาใช้เงินเมื่อถึงกำหนดตามมาตรา 941 มิฉะนั้นจะเสียสิทธิตามมาตรา 973 การที่ตัวเงินหายภายหลังเวลาที่ตัวเงินถึงกำหนดแล้วก็ไม่มีความที่จะไล่เบี้ยใคร

⁴⁸ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, เรื่องเดียวกัน, หน้า 346.

ได้เพราะสินสิทธิเสียแล้ว แต่ถ้าตัวเงินหายไปก่อนถึงกำหนดใช้เงิน ผู้ทรงตัวเงินยังมีหวังว่าจะได้เงินอยู่บ้างเพราะกฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงตัวเงินนั้นมีสิทธิร้องขอไปยังผู้สั่งจ่ายตัวแลกเงินหรือเช็ค (รวมถึงผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินด้วย) เพื่อออกตัวเงินให้ใหม่เป็นเนื้อความเดียวกันอีกฉบับหนึ่ง เพื่อจะได้เป็นหลักฐานในการนำไปเรียกเก็บเงินเมื่อถึงกำหนด ซึ่งถ้าผู้สั่งจ่ายไม่ยอมออกตัวเงินให้ใหม่ ผู้ทรงมีสิทธิที่จะฟ้องผู้สั่งจ่ายต่อศาลของให้ศาลบังคับให้ผู้สั่งจ่ายออกตัวเงินให้ใหม่ได้ (มาตรา 1011 วรรคท้าย) ในการออกตัวเงินให้ใหม่นี้ ผู้สั่งจ่ายมีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้ทรงนำเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นมาวางเป็นประกัน ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายอาจเสียหายเนื่องจากอาจมีบุคคลอื่นนำตัวเงินฉบับที่หายไปนั้นไปขึ้นเงินได้สำเร็จ หรือเป็นการป้องกันมิให้ผู้ทรงนำตัวเงินเดิมที่หายไปและอาจพบได้ในภายหลังไปขึ้นเงินซ้ำอีก

ตัวอย่าง กรณีตัวเงินหายหรือถูกลักตามมาตรา 1010 และมาตรา 1011

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 612-615/2519

โจทก์ออกเช็คพิพาทให้จำเลยแทนเช็คฉบับก่อนที่จำเลยอ้างว่าหายไป เมื่อปรากฏว่าจำเลยได้นำเช็คฉบับที่อ้างว่าหายนั้นไปขึ้นเงินแล้ว โจทก์ก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามเช็คฉบับพิพาทอีก

(2) คำพิพากษาฎีกาที่ 2651/2529

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194, 321 วรรคสาม, 486, 1010, 1011.

จำเลยทั้งสามซื้อพลอยจากโจทก์แล้วออกเช็คพิพาทลงวันที่ล่วงหน้าชำระหนี้ค่าพลอยให้โจทก์ ต่อมาเช็คฉบับนั้นหายไปจากความครอบครองของโจทก์และมีผู้แก้ไขวันออกเช็คและนำเช็คดังกล่าวเบิกเงินไปในบัญชีของจำเลยที่ธนาคารไป ดังนี้เมื่อพฤติการณ์ของโจทก์มีส่วนทำให้เกิดกรณีเช็คพิพาทถูกลักโจทก์มีส่วนคิดเป็นเหตุให้เช็คพิพาทหายไปและเช็คฉบับนั้นได้ใช้เงินแล้ว หน้าที่จำเลยต้องชำระราคาพลอย ให้แก่โจทก์ย่อมจะระงับไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321 วรรคสามจำเลยทั้งสามไม่ต้องรับผิดชอบชำระค่าพลอยที่ซื้อไปจากโจทก์ ให้แก่โจทก์อีก แม้เมื่อโจทก์ทราบว่าเช็คหายโจทก์ได้รับบอกแก่จำเลยและธนาคารเพื่อไม่ให้ใช้เงินแล้ว แต่ปรากฏว่าโจทก์บอกกล่าวแก่จำเลยหลังจากที่มีการใช้เงินตามเช็คแล้ว การบอกกล่าวจึงไม่เป็นประโยชน์แก่โจทก์หมายเหตุ มติที่ประชุมใหญ่ครั้งที่3/2529,5/2529.

(3) คำพิพากษาฎีกาที่ 738/2544

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1011

คำว่า "เนื้อความเดียวกัน" ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1011 มิได้
หมายความว่า จะต้องมีย่อความเหมือนเดิมทุกประการมิฉะนั้น วรรคสองของมาตราเดียวกันนี้คง
ไม่บัญญัติว่า หากผู้ส่งจำรับคำขอร้องตั้งว่ามาแล้ว หากบอกปิดไม่ยอมให้ตัวเงินถ่วงบับ
เช่นนั้นอาจจะถูกบังคับให้ออกให้ก็ได้ ซึ่งการบังคับดังกล่าว เป็นกรณีที่จะต้องใช้สิทธิทาง
ศาล หากจะต้องลงวัน เดือน ปี เหมือนเดิมทุกประการตัวเงินอาจขาดอายุความหรือไม่สามารถ
บังคับด้วยเหตุอื่น กฎหมายมิได้มีเจตนารมณ์เช่นนั้น คำว่าเนื้อความเดียวกัน จึงมีความหมาย
แต่เพียงว่า จะต้องมีย่อสาระสำคัญใช้บังคับได้เช่นตัวเงินฉบับเดิม

* หมายเหตุ คำว่า "เนื้อความเดียวกัน" ตามมาตรา 1011 นั้น ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า "หมายความว่า
แต่เพียงว่า จะต้องมีย่อสาระสำคัญใช้บังคับได้เช่นตัวเงินฉบับเดิม" (738/2544(คร.))

แผนภูมิที่ 31 กรณีใดบ้างที่มีการเขียนลงคำหน้า-ด้านหลัง หรือ ลงได้ทั้งด้านหน้า และด้านหลังตัวเงิน

* คำว่า "ตัวเงิน" หมายถึงตัวเงินทั้ง 3 ประเภท คือ ตัวเลขเงิน ตัวัญญาใช้เงิน และเช็ค

ด้านหน้าตัว	ด้านหลังตัว
<p>(2) กรณีที่ผู้ส่งจ่ายลงข้อกำหนดห้ามเปลี่ยนมือหรือห้ามโอนลงในตัวเงิน (มาตรา 917 วรรค 2)</p>	<p>ด้านหน้า หรือด้านหลังตัวก็ได้</p> <p>(1) กรณีที่ผู้ส่งจ่าย หรือผู้สัถกหลัง จดข้อกำหนดฉบับหลังหรือจำกัดความรับผิดชอบข้อกำหนดยอมลดละให้แก่ผู้ทรงตัวเลขเงิน และเช็ค (มาตรา 915 (1), (2))และ 989 วรรค 1</p> <p>(3) กรณีที่มีการสัถกหลังตัวเงินกรณีระบุชื่อผู้รับประโยชน์ (สัถกหลังเฉพาะ) (มาตรา 919 วรรค 1)</p> <p>(5) กรณีที่มีการสัถกหลังตัวเลขเงินและตัวเงินที่สั่งให้จ่ายเงินแก่ผู้ถือ (สัถกหลังเฉพาะ) (มาตรา 921)</p> <p>(6) กรณีที่ผู้สัถกหลังระบุข้อความห้ามสัถกหลังลงในตัวเงิน (มาตรา 923)</p> <p>(7) กรณีที่สัถกหลังตัวเงิน ให้ตัวแทนเรียกเก็บเงินแทน (มาตรา 925)</p> <p>(8) กรณีที่สัถกหลังตัวเงินเพื่อจำนำ (มาตรา 926)</p> <p>(9) กรณีที่ผู้ส่งจ่ายลงข้อกำหนดเวลาให้ผู้ทรงยื่นตัวเลขเงินเพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง (มาตรา 927 วรรค 2) หรือ ยึดห้ามยื่นเพื่อรับรอง (มาตรา 927 วรรค 3)</p> <p>(10) กรณีที่ผู้สัถกหลัง ลงข้อกำหนดเวลาให้ผู้ทรงยื่นตัวเลขเงิน เพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง (มาตรา 927 วรรคท้าย)</p>
	<p>(4) กรณีที่มีการสัถกหลังโดยตัวเงินกรณีระบุชื่อ (มาตรา 919 วรรค 2)</p>

ด้านหน้าตัว	ด้านหน้า หรือด้านหลังตัวก็ได้	ด้านหลังตัว
<p>(11) กรณีที่ผู้จ่ายรับรองด้วยเครื่องหมายโดกระบุข้อความ หรือแม่เพียงลงลายมือชื่อโดยลำพัง (มาตรา 931)</p> <p>(13) กรณีที่ลงลายมือชื่อโดยลำพังในตั๋วเงินเพื่อรับชื้อ (เว้นแต่เป็นลายมือชื่อผู้จ่าย หรือผู้ส่งจ่าย) (มาตรา 939 วรรค 3)</p> <p>(19) กรณีที่มีการจัดक्रमชื้อ ไม่ว่าจะจัดक्रमโดยทั่วไป หรือจัดक्रमเฉพาะก็ได้ (มาตรา 994 วรรค 1-2)</p>	<p>(12) กรณีที่มีการรับชื้อโดยเขียนข้อความรับชื้อลงในตั๋วเงินด้วย (มาตรา 939 วรรค 1)</p> <p>(14) กรณีที่มีการรับรองด้วยเครื่องหมายการสอดเข้ารับรองเพื่อแก้หน้า (มาตรา 952)</p> <p>(15) กรณีที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลับหลัง เขียนกำหนด ลงในตั๋วเงินจนจนไว้ว่า "ไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน" หรือ "ไม่มีคำคัดค้าน" หรือจำนวนอื่นที่ตนเองคิดไว้ (มาตรา 964 วรรค 1) ใช้กับชื้อที่ออกมาจากต่างประเทศด้วย (มาตรา 989 วรรค 2)</p> <p>(16) กรณีที่เป็นตั๋วเงินภายในประเทศ ผู้จ่ายอาจบันทึกเป็นข้อความบอกปิดไม่รับรอง หรือไม่จ่ายเงิน โดยลงวันที่บอกปิดและลายมือชื่อของผู้จ่าย (มาตรา 965)</p> <p>(17) กรณีที่มีการขอเวลาทำคำคัดค้าน อันเนื่องมาจากมีเหตุจำเป็นอันมิอาจกล่าวถึงเสียได้มีข้อความผู้ทรงมิให้ทำการอื่นตัว หรือการทำคำคัดค้านได้ภายในเวลาที่กำหนด ผู้ทรงต้องจดคำบอกกล่าวเหตุจำเป็นลงในตั๋วเงิน หรือใบประจำค่อ แล้วลงวันและลงลายมือชื่อของผู้ทรง (มาตรา 974 วรรค 2) ใช้กับชื้อที่ออกมาจากต่างประเทศด้วย (มาตรา 989 วรรค 2)</p> <p>(18) กรณีชื้อที่ธนาคารรับรองการใช้เงิน (มาตรา 993 วรรค 1)</p>	